

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

YMMÄRRYS JA MYÖTÄTUNTO

Traumatietoisuuden merkitys lastensuojelun sijaishuollossa

TEKIJÄ   Marijennika Korolainen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Tutkinto-ohjelma Mielenterveys- ja päihdetyön kehittäjä			
Työn tekijä Marijennika Korolainen			
Työn nimi Ymmärrys ja myötätunto -traumatietoisuuden merkitys lastensuojelun sijaishuollossa			
Päiväys	1.6.2024	Sivumäärä/Liitteet	52
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Himaharju Oy			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä kasvaa jatkuvasti. Sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla on taustallaan paljon lapsuuden ajan haitallisia ja traumaattisia kokemuksia. Nämä kokemukset näyttäytyvät lasten ja nuorten käyttäytymisessä ja vaikuttavat lisäksi haitallisesti heidän kasvuunsa, kehitykseensä ja sairastavuuteensa vielä myöhemmässäkin iässä. Lapsia ja nuoria työssään kohtaavien aikuisten onkin tiedostettava lapsen ja nuoren käytöksen taustalla vaikuttavat tekijät ja pyrittävä toimimaan kanssasäätelijöinä. Sijaishuollossa työskentelevältä vaaditaan teoreettista tietoa, ongelmanratkaisukykyä, hyviä vuorovaikutustaitoja, itsetuntemusta sekä kykyä reflektoida omaa toimintaa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, millaisia vaikutuksia traumatietoisuuden lisäämisellä on tutkimusten mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kanssa työskenneltäessä sekä selvittää, millaisilla keinoilla traumatietoisuutta on lisätty lastensuojelun kontekstissa. Tavoitteena on tuottaa Himaharjun lasten- ja nuortenkodissa hyödynnettävää tietoa traumainformoidun työotteen merkityksestä osaksi yrityksen vaikuttavan työn suunnittelua, kehittämistä ja toteutusta.</p> <p>Aineisto koottiin ulkomaisista tieteellisistä tutkimuksista. Aineiston rajauksen jälkeen päädyttiin käyttämään ainoastaan englanninkielisiä tutkimuksia. Aineisto analysointimenetelmänä käytettiin kuvailevaa synteisiä, joka pyrkii ilmiölähtöisyyteen ja tähtää ymmärrykseen.</p> <p>Tutkimuksen tulosten perusteella traumainformoitu työote voi ehkäistä ja lievittää traumojen vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin lastensuojelun sijaishuollossa. Erityisesti traumatisoituneiden lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa ja paranemisprosessissa traumainformoidun työotteen menetelmillä ja palvelujärjestelmillä on keskeinen rooli.</p> <p>Tämän tutkimuksen tulokset tukevat traumainformoidun työotteen käyttöä lastensuojelun sijaishuollossa ja korostavat sen merkitystä lasten hyvinvoinnille ja toipumiselle. Lisätutkimus tällä alueella voi syventää ymmärrystä traumainformoidun työotteen ja traumatietoisuuden tehokkuudesta ja soveltamisesta käytännön työssä.</p>			
Avainsanat: lastensuojelun sijaishuolto, ACE-kokemukset, traumainformaatio, traumainformoitu työote			

Field of Study Social Services, Health and Sports		
Degree Programme Master's Degree Programme in Social Services		
Author(s) Marijennika Korolainen		
Title of Thesis Understanding and sympathy - Trauma-informed care in foster care		
Date	1.6.2024	Pages/Appendices 52
Client Organisation /Partners Himaharju Oy		
<p>Abstract</p> <p>The number of young people placed in foster care is continuously increasing. These young people often have a background of harmful and traumatic experiences during their childhood. These experiences in the behavior of the young person and additionally have many kind of effects on their growth, development, and health even in later years. Adults who are working with young people must be aware of the factors that influences the young person's behavior and strive to act as co-regulators for them. Furthermore, those working in foster care are required to possess theoretical knowledge, problem-solving skills, good communication skills, the ability to reflect on their own actions, and self-confidence.</p> <p>The aim of the study was to investigate the methods by which trauma-informed practices have been implemented among professionals working with young people placed in foster care. Additionally, the goal was to examine the effects of trauma-informed approaches observed within the context of foster care in child protection. The data were gathered from foreign scientific studies. Following the data selection process, only English-language studies were utilized. Thematic analysis was employed in analyzing the data.</p> <p>Based on the results of the study, a trauma-informed approach can prevent and alleviate the effects of trauma on the well-being of children and young people in foster care. Particularly, trauma-informed methods and service systems play a crucial role in supporting and facilitating the recovery of traumatized children. The significance of trauma knowledge and treatment in the healing process of children can be substantial.</p> <p>The findings of this study support the use of trauma-informed practices in foster care and underscore its importance for the well-being and recovery of children. Further research in this area could give further understanding of the effectiveness and implementation of trauma-informed approaches in practical work.</p>		
<p>Keywords: Foster Care, ACE, Trauma informed, Traumainformed care</p>		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	LAPSEN SIJOITTAMINEN KODIN ULKOPUOLELLE	7
3	TRAUMAINFORMAATIO.....	9
3.1	Trauma ja traumaperäinen stressireaktio	9
3.2	Polyvagaalinen teoria	10
3.3	Lapsuuden haitalliset kokemukset ACE	12
3.4	Lapsuuden suojaavat tekijät (P)CE ja resilienssi	13
3.5	Trauman kokeneiden lasten kohtaaminen	15
3.6	Työntekijän kompetenssit lastensuojelun sijaishuollossa	16
4	TRAUMAINFORMOITU TYÖOTE	19
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	21
6	TUTKIMUSMENETELMÄT	22
6.1	Aineiston keruu.....	22
6.2	Aineiston analyysi	30
7	TUTKIMUSTULOKSET	34
7.1	Traumatietoisuuden lisääminen kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten kanssa työskenneltäessä	34
7.1.1	Traumatietoisuuden lisääminen koulutuksen ja työssäoppimisen avulla	34
7.1.2	Traumatietoisuuden lisääminen psykoedukaation avulla	34
7.2	Traumainformaation lisäämisen hyödyt lastensuojelun sijaishuollossa.....	35
7.2.1	Traumatietoisuus mielenterveyden tukemisessa nuorten arkiympäristöissä ja palveluiden kohdentamisessa	35
7.2.2	Traumatietoisuuden lisäämisen vaikutus rakentavaan vuorovaikutukseen.....	36
7.2.3	Traumatietoisuuden hyödyt vanhemmuuteen, kasvattajuuteen ja suhteiden rakentamiseen.....	36
7.2.4	Traumatietoisuus turvallisten ympäristöjen luomisen lähtökohtana ja rajoitusten vähentämiseen pyrkimisen keinona	37
8	POHDINTA.....	38
8.1	Tulosten tarkastelua.....	38
8.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	41
8.3	Tulosten hyödynnettävyys ja jatkokehittämisen ideat	42
8.4	Johtopäätökset	43
8.5	Ammatillinen kasvu	44

LÄHTEET	48
---------------	----

1 JOHDANTO

Suomessa oli THL:n (2023) tilaston mukaan vuonna 2022 kodin ulkopuolelle sijoitettuina 17885 lasta. Määrä kasvaa jatkuvasti ja huostaanotetuista lapsista 35 prosenttia on sijoitettuina laitoshoidon. (THL 2023.) Kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla on tutkimusten mukaan paljon traumaattisia ja haitallisia lapsuusajan kokemuksia, joilla on merkittävä vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä myöhempään sairastavuuteen. (Hughes ym. 2021.) Lastensuojelun sijaishuollossa työskentelevien onkin tärkeä tunnistaa työssään nämä tekijät ja tukea lapsen resilienssiä eli muutoskykyä arjen kohtaamisissa ja luoda tila, jossa molemmat osapuolet kokevat olevansa turvassa. Traumainformoitu työote auttaa työntekijää ymmärtämään lapsen käyttäytymistä ja moninaisia reaktioita (Yli-Juuti 2022) ja näin ollen lisää työntekijän mahdollisuutta myötätuntoiseen suhtautumiseen lapseen ja itseensä. (Sudenlehti, Uusitalo 2018, 8.)

Traumainformoitu työtettä on tutkittu Suomessa suhteellisen vähän, mutta Yhdysvalloissa tehtyä tutkimusmateriaalia on löydettävissä kohtuullisesti. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, millaisia vaikutuksia traumatietoisuuden lisäämisellä on tutkimusten mukaan ja millaisilla keinoilla traumatietoisuutta on lisätty kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kanssa työskennellessä.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii lastensuojelun sijaishuollon erityistason yksikkö, Lasten ja nuorten koti Himaharju, jossa työskentelen kasvattajan roolissa. Tavoitteena on tuottaa Himaharjun lasten ja nuorten kodissa hyödynnettävää tietoa osaksi yrityksen vaikuttavan työn suunnittelua, kehittämistä ja toteutusta.

Aineisto kerättiin ulkomaisista, vertaisarvioituista lähteistä, hakukoneina oli käytössä Finna ja EBSCOhost. Alustavassa haussa nämä tuottivat runsaasti, varsinkin Yhdysvalloissa tuotettua tutkimusmateriaalia. Sisäänotto- ja poissulkukriteerien sekä aineiston kokotekstien lukemisen jälkeen aineisto rajautui yhdeksään tutkimuskysymyksiin vastaavaan tutkimukseen. Tutkimukset sijoittuvat lastensuojelun sijaishuollon kontekstiin ja traumainformaation vaikuttavuuden ja traumainformaation lisäämisen keinojen näkökulmaan.

2 LAPSEN SIOJITTAMINEN KODIN ULKOPUOLELLE

Opinnäytetyö keskittyy lastensuojelun kontekstiin ja tarkastelun näkökulmaksi olen valinnut nimenomaan kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja heidän parissaan työskentelevät henkilöt. Tässä työssä kasvattajalla tarkoitan sekä laitoksissa eri nimikkeillä (ohjaaja, kasvattaja, hoitaja) työskenteleviä henkilöitä että sijaisvanhempia ja myös sukulaisia, joiden luokse lapsi on sijoitettuna. Mielestäni tässä tarkastelussa ”hoitajan” roolilla ei ole merkitystä, vaan tuloksia voidaan hyödyntää kaikissa sijaishuollon konteksteissa.

Työssäni käytän lastensuojelun sijaishuollossa olevasta lapsesta termiä lapsi tai nuori. Lastensuojelulaki määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi (Lastensuojelulaki 417/2007). Tässä työssä lapsella tai nuorella tarkoitan 0–18-vuotiasta, kodin ulkopuolelle sijoitettua lastensuojelun asiakasta.

Kansainvälisesti kodin ulkopuolelle sijoittamisen prosessi ja siihen liittyvä lainsäädäntö eroaa suomalaisesta käytännöstä (Pösö 2016, 17, 23–24, Huhtanen 2016, 41). Tässä työssä en paneudu tarkemmin suomalaisen ja kansainvälisen kodin ulkopuolelle sijoittamisen prosessien eroihin tai niiden yhtäläisyyksiin eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa, kuvaan lähinnä kodin ulkopuolelle sijoittamista suomalaisen käytännön näkökulmasta ja sijoituksen vaikutuksista yksilöön, perheisiin ja yhteisöihin. Tutkimukset, joita myöhemmin tarkastelen, sijoittuvat yhteiskuntiin, jotka ovat suomalaisen kaltaisia, olen rajannut pois tutkimukset, joissa keskitytään pelkästään esim. alkuperäiskansojen tai jonkun hyvin rajatun ryhmän parissa tehtyyn traumainformoidun työtteen tutkimuksiin. Vaikka trauma on globaali ilmiö ja traumainformoitu työote hyödynnettävissä kaikissa kulttuureissa ja konteksteissa, teen rajauksen ryhmien erityispiirteiden ja sitä kautta erityistarpeiden vuoksi.

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) määrittelee lastensuojelun sisällöt ja toimintatavat. Laki sisältää myös lapsen edun määritelmän ja lastensuojelun toimenpiteiden tavoitteet lapsen hyvän elämän ja turvallisen kehityksen ja kasvun mahdollistamiseen. Lain mukaan ongelmia on pyrittävä ennaltaehkäisemään ja niihin pyrittävä puuttumaan ajoissa ja ensisijaisesti avohuollon tukitoimin, jos toimet ovat riittäviä lapsen edun näkökulmasta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Kodin ulkopuolelle sijoittaminen on Huhtasen (2016, 34) mukaan sosiaalioikeudellinen interventio ja sillä sekä rajataan, että suojellaan perus- ja ihmisoikeuksia. Sijoituksella pyritään löytämään lapsen etu ja suojelemaan lasta joko hänen itsensä tai ulkopuolisen tahon luomalta haitalta koskien lapsen terveyttä ja kehitystä. (Huhtanen 2016, 34.) Lamposen (2016, 131) mukaan sijoitus on seurausta joko lapsen tai vanhemman tai molempien haasteista. Pienten lasten sijoitukset johtuvat useimmin vanhemman haasteista, kun nuorella sijoitukseen johtavat ongelmat ovat usein nuoren omaa liiallista päihteiden käyttöä ja ongelmakäyttäytymistä. Tutkimustietoa lastensuojelun interventoiden taustalta ei juurikaan ole saatavilla. (Lamponen 2016, 131.) Heinon (2016, 85) mukaan syy on siinä, että lakia tulkitaan niin, ettei laki salli sijoituksen asiaperustaisten syiden lapsikohtaista rekisteröimistä.

Lastensuojelulain mukaan sijoitukseen päädyttäessä ensisijaisesti kartoitetaan lapsen läheisten mahdollisuus ottaa lapsi luokseen. Perhehoito on läheisten jälkeen seuraava ja laitoshoidon poissulkemisen jälkeen viimeisin vaihtoehto. Perhehoidon etuna on laitosta pysyvämmät ihmissuhteet ja kustannustehokkuus. Enroos (2006, 227.)

Sijaishoitoa voidaan toteuttaa joko lastensuojelulaitoksissa, ammatillisissa perhekodeissa ja perheissä (Lastensuojelulaki 417/2007 57 §). Kodin ulkopuolelle sijoittaminen on yksilölle ja perheelle suuri muutos. Se koskettaa sekä lasta että hänen lähipiiriään ja muuttaa oikeudellisia vastuita ja suhteita. (Lamponen 2016, 131.) Lapsen näkökulmasta hänen elämässään tapahtuma on monella tapaa mullistava. Usein muutoksia tulee paitsi ympäristöön, myös ihmissuhteisiin. Kodin ulkopuolelle sijoittaminen voi etäännyttää ystävistä, sisaruksista ja vanhemmista. Koulu voi vaihtua ja ympärillä olevat aikuiset. Perhehoidossa uusien ihmisten määrä lapsen ympärillä on vähäisempi, kun laitoksessa voi olla useita sijoitettuja lapsia ja paljon vaihtuvia aikuisia. Enroos (2006, 236) vertailee laitokasvatusta ja perhekasvatusta mm. sääntöjen erilaisuudella, systeemisyydellä ja työntekijöiden ammattimaisuudella, joka tuo laitoshoitoon vahvan tavoitteellisuuden. Enroosin (2006, 236) mukaan perhehoidossakin on omat sääntönsä, mutta ne eivät ole niin selkeästi kirjattuina kuin laitoksen sääntöt. Laitosten tulisi pyrkiä kuitenkin kodinomaisuuteen.

Suomessa kodin ulkopuolelle oli vuoden 2022 aikana THL:n tilastoraportin mukaan sijoitettuna 17885 alle 18-vuotiasta lasta. Määrä on 1,6 prosenttia koko väestön lapsista, kiireellisesti sijoitetuina oli 0,4 prosenttia. Huostassa lapsia oli vuoden aikana 1,1 prosenttia. Huostaanotettuina sijoitetuista lapsista oli 65 prosenttia (11477). Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 3,6 prosenttia. Lastensuojeluilmoitus tehtiin 9,1 prosentista lapsista. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleista 0–17-vuotiaista lapsista oli poikia 52 prosenttia (9326) ja tyttöjä 48 prosenttia (8559). Poikien osuus sijoitetuista on ollut suurempi kuin tyttöjen 1990-luvulta lähtien. (THL 2023.)

THL:n tilastoista selviää lisäksi, että vuodesta 1992 lähtien kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on kasvanut koko ajan. Kasvu on ollut tasaista. Huostassa olleiden ja kiireellisesti sijoitettujen osuuksien käyrä on ollut samansuuntainen. Kiireellisesti sijoitettujen määrä oli suurin ikäryhmässä 13–17-vuotiaat. Hyvinvointialueiden vertailussa Kymenlaaksossa huostaanotettujen lasten määrä oli suurin 1,7 prosenttia ja vastaavasti Etelä-Karjalassa pienin 0,45 prosenttia. Tilastot kertovat myös, että huostassa olevista lapsista 55 prosenttia oli sijoitettuna perhehoidossa, ammatilliseen perhehoitoon oli sijoitettu 8 prosenttia ja laitoksiin 34 prosenttia. (THL 2023.)

3 TRAUMAINFORMAATIO

Traumainformoitu työote pitää sisällään paljon erilaisia teorioita. Olen valinnut teoriapohjan osittain Minna Kuvajaisen (2023, 225) kehittämän talomallin sisältöjen mukaisesti. Minna Kuvajainen on AMK-opettaja ja luonut traumainformoidun työotteen omaksumiseen opintokartan, joka sisältää traumainformoidun työotteen ymmärrykseen tähtäävän tietopohjan. Mallissa talon pohja rakentuu työntekijän ammatillisesta itsetuntemuksesta. Seinät koostuvat ACE-tietoisuudesta, väkivaltatietoisuudesta, turvan tunteen anatomiasta ja fysiologiasta. Talon toisen puolen seinät puolestaan sisältävät maailmalta omaan traumainformoituun yhteisöön tuodut mallit ja jatkuvasti kehittyvän, tietoisien, kaikki organisaation tasot sisältävän prosessin. Talon katon muodostavat toiminta ja teot. Traumatietoisien työotteen pohjana toimii myötätunto asenteena, nuoren sekä työntekijän äänen ja tarinan kuuleminen, osallisuus ja sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys. (Kuvajainen 2023, 225.) Koska traumainformoidussa työotteessa pyritään osapuolten osallistamiseen, voimaannuttamiseen ja valtaistamiseen, olen ottanut mukaan resilienssi-käsitteen, joka toistuu usein traumasta toipumisen näkökulman yhteydessä.

3.1 Trauma ja traumaperäinen stressireaktio

Traumaattisten tapahtumien kauaskantoisista vaikutuksista havainnoi ensimmäisenä Sigmund Freud 1800-luvulla. Hänen jälkeensä mm. Sandor Ferenczi teki omat johtopäätelmänsä traumaattisista kokemuksista ja niiden vaikutuksista ja hänen teoriansa pohjaa kiintymyssuhteissa tapahtuneen traumatisoitumisen ymmärtämiseen. Ymmärrys trauman syntymisestä ulkoisten tapahtumien seurauksena ja trauman ylisukupolvinen siirtymä kehittyivät sotien jälkeen. (Suokas 2023, 9–13.)

Trauman tieteellinen määritelmä perustuu yleensä traumapsykologian ja psykiatrian käsitteisiin. Tieteellisesti trauma voidaan määritellä seuraavilla kriteereillä: trauma liittyy usein tilanteisiin, joissa henkilö on kokenut tai on ollut vaarassa kokea vakavaa vahinkoa, vammaa tai jopa kuoleman. Trauma on ennen kaikkea traumaattisen tapahtuman tai tapahtumien jälkeensä jättämä jälki ihmisen kehoon, mieleen ja aivoihin. (van der Kolk, 2017, 31.)

Traumaattinen kokemus on aina subjektiivinen, eli se perustuu yksilön omiin tunteisiin ja kokemuksiin. Se voi vaihdella yksilöittäin ja saman tapahtuman kohtaava ihminen voi kokea sen eri tavoin. Trauma liittyy voimakkaaseen emotionaaliseen reaktioon, joka ylittää normaalit stressireaktiot. Tähän voi kuulua voimakas pelko, avuttomuus, ahdistus tai muu vastaava tunne. Trauma voi jättää pitkäaikaisia vaikutuksia yksilön psyykkiseen, emotionaaliseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Nämä vaikutukset voivat ilmetä muun muassa traumaperäisen stressihäiriön (PTSD) oireina. Trauma voi johtua monenlaisista tapahtumista, kuten onnettomuuksista, luonnonkatastrofeista, sodista, henkilökohtaisista väkivallan kokemuksista tai pitkäaikaisesta kaltoinkoittelusta. Tieteellinen lähestymistapa huomioi kokemuksen subjektiivisuuden ja yksilöllisen reaktion monimutkaisuuden. Traumasta toipumiseen voi tarvita monenlaista tukea, kuten terapeutista apua, sosiaalista tukea ja resilienssin vahvistamista. (van der Kolk 2017.) Trauma ei ole pelkästään yksilöä koskettava tapahtuma, vaan sen vaikutukset ulottuvat laajalle, trauma on yhteiskunnallinen ilmiö ja kansanterveydelle suuri uhka

(Sarvela 2020, 15). Blomqvist – Lyytikäisen (2020, 244) mukaan vuosittain 100 000, eli 0,7 % suomalaista kärsii PTSD oireista. Traumaperäinen stressihäiriö on seurausta henkilön kokemasta uhkaavasta tapahtumasta. (Blomqvist – Lyytikäinen 2020, 244.)

Yli- Juutin (2022) ja SAMHSA:n (2011) mukaan (PTSD) (posttraumaattinen stressireaktio, traumaperäinen stressihäiriö) näyttäytyy traumaattisen tapahtuman uudelleen elämisenä, painajaisina, muistoista ahdistumisena sekä fysiologisina reaktioina ja erilaisina muistojen laukaisemina tiloina. Pieni lapsi voi luoda traumaattisen tapahtuman uudelleen kuvitteellisessa leikissään (SAMHSA 2011). Traumasta muistuttavia tilanteita, paikkoja, muistoja, ihmisiä ja keskusteluja voidaan vältellä tai kieltää tai muuttaa tapahtuma. Myös tunteiden katoaminen, puutuneisuus ja eristäytyminen on tyypillistä. Ylivireystilassa ihminen on jatkuvasti valppaana ja varuillaan. Hänellä voi olla univaikeuksia, keskittymisvaikeuksia, hän ei pysty rentoutumaan, hän on ärtyisä, impulsiivinen, säikky ja purkaa oloaan toimintaan. (SAMHSA 2011.)

Lasten traumaperäisen stressihäiriön oireita voivat olla itkuisuus, pelot, käytösongelmat, levottomuus ja keskittymisvaikeudet. Lapsilla voidaan nähdä myös kehityksen taantumista ja eroahdistusta. Nuorten oireet ovat samanlaisia kuin aikuisilla. (SAMHSA 2011, THL 2020, 2, Yli-Juuti 2022.) Lasten suojelun sijaishuollossa lapsen ei toivottu käyttäytyminen voidaan tulkita lapsen tahallisenä pyrkimyksenä haastaa kasvattajaa ja ”olla hankala”. Usein kuitenkin nämä käyttäytymisen muodot kumpuavat lapsen traumaattisen taustan ja siihen liittyvien takautumien uudelleen elämisestä. Mentalisaatio, eli kyky pohtia toisen ihmisen mieltä ja tunteita on tärkeä taito kasvattajalle ja auttaa myös lasta suojautumaan liialliselta stressiltä ja traumalta. Työntekijä tulkitsee tilanteessa lasta ja mentalisoiva aikuinen auttaa kehittämään lapsen mentalisaatiokykyä ja työntekijää näkemään käyttäytymisen taakse. (Sudenlehti 2018,53.)

3.2 Polyvagaalinen teoria

Ymmärtääkseen lapsen ja omaa käyttäytymistä traumaattisessa tilanteessa ja traumaattisen tilanteen jälkeensä jättämien fyysisten ja psyykkisten oireiden merkitystä vuorovaikutustilanteissa, kasvattajan on hyvä olla tietoinen siitä, millainen fysiologinen ja biologinen perusta käyttäytymiselle on. Käyttäytymisemme taustaa kuvaa hyvin Stephen Borgesin kehittämä Polyvagaalinen teoria. Polyvagaalinen teoria keskittyy autonomisen hermoston, tunteiden ja käytöksen suhteisiin (Rosenberg 2022, 94). Teoria perustuu ihmisen tarpeeseen liittyä laumaan ja muihin ihmisiin sekä lapsuusaikana että aikuisuudessa. Sosiaalinen kiinnittyminen on monella tapaa hengissä säilymisen ja kehittymisen ehtona. Polyvagaalisuus luo ymmärrystä myös kiintymyssuhteiden merkitykselle. (Leikola ym. 2016,57.)

Polyvagaalisessa teoriassa ihmisen autonominen hermosto on hierarkkisesti jakautunut kolmeen osaan. Tätä hierarkiaa on kuvannut tikapuu- mallilla mm. Dana (2023). Mallissa tikapuiden alaosassa sijaitsee selän puoleinen vagushermo ja sen luoma alivireys. Seuraavalla portaalla on sympaattinen hermosto ja ylivireys. Ylin porras kuvaa vatsanpuolen vagushermoa ja turvan tilaa. Neuroseptio puolestaan on turvatutka, joka skannaa ympäristön merkkejä uhkista eli triggereistä tai turvaan liittyvistä asioista eli glimmereistä ja antaa hermostolle ohjeet, miten toimia. (Dana 2023.)

Nisäkkään ihmisellä on vagushermissaan kaksi päähaaraa: dorsaalinen ja ventraalinen, jotka toimivat erillisinä kokonaisuuksina. Niiden nimitykset tulevat niiden lähtöpisteestä aivorungosta. Sana ventraalinen viittaa etuosaan ja dorsaalinen takaosaan. Nämä kaksi haaraa saavat aikaan erilaisia fysiologisia oloiloja, vaikutuksia eri sisäelimiin, erilaisten emotionaalisten toimintojen reaktioita ja käytösmalleja. (Rosenberg 2022, 87.)

Ventraalisen haaran ollessa aktiivinen, ihminen on sosiaalisen liittymisen tilassa, hän ei koe olevansa kilpailutilanteessa, hän ei koe tulleen uhatuksi ulkopuolelta ja hän on fyysisesti terve. Tällöin hän kykenee olemaan sosiaalisen liittymisen tilassa. Sosiaalisen liittymisen tilassa ihminen voi olla energinen ja eloisa uupumatta tai yli-innostumatta, hän voi olla luova, positiivinen ja onnellinen. Tämä olo-tila edistää lepoa ja palautumista ja antaa edellytykset ystävyydelle, yhteistyölle, molemminpuoliselle tuelle, vanhemman ja lapsen yhteydelle ja rakastavalle parisuhteelle. Terveiden ja hyvinvoinnin näkökulmasta tämä tila on ihanteellinen, koska silloin mm. vastustuskyky on hyvä, verenpaine alhainen, ja ihmisellä itsellään tunne kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnistaan. (Rosenberg 2022, 88–89, Dana 2023.)

Vaaran uhatessa ventraalinen haara lukkiutuu ja ihminen reagoi primitiivisemmin, hänen sympaattinen hermostonsa aktivoituu ja hän joutuu joko ”taistele tai pakene” tai ”vetäydy” -tilaan. Sympaattisen hermoston aktiivinen tila on haitallista terveydelle ja se voi näyttäytyä sydän- ja verisuonisairauksina, erilaisina kiputiloina ja moninaisina terveydellisinä ongelmina. (Rosenberg 2022, 88–89, Dana 2023.)

Dorsaalisen vagushermon haaran aktivoituessa ihminen joutuu pelosta lamaantumisen tilaan. Tässä tilassa ihminen antaa periksi eikä tee mitään suojellakseen itseään. Dorsaalisvagaalinen tila voi olla myös lamaantuminen ilman pelkoa, esim. intiimissä kanssakäymisessä. Kroonisessa dorsaalisvagaalissa tilassa oleminen ilman uhkaa ja vaaraa vie tuottavuuden ja elämänilon. Usein tämän tilan tunteita kuvataan sanoin masentunut. Tässä olotilassa ihminen menettää mielenkiintonsa hänelle merkityksellisiin asioihin, hänellä voi olla syömiseen liittyviä häiriöitä, hänellä ei ole energiaa, hän on passiivinen, sisäänpäin kääntynyt, avuton, apaattinen ja epäsosiaalinen. Ihminen voi myös kärsiä muistin heikkenemisestä, keskittymiskyvyttömyydestä ja erilaisista fyysisistä kivuista ja särystä. Myös itsemurhariski kasvaa. (Rosenberg 2022, 92–93, Dana 2023.)

Rosenbergin (2022, 104) mukaan ihmisen saamiseen pois taistele tai pakene tilasta tarvitaan vagushermon ventraalisen haaran aktivoimista ja ihmisen saamista sosiaalisen liittymisen tilaan. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että vuorovaikutustilanteissa tietoisesti pyritään aktivoimaan ihmisen hermojärjestelmien niitä osia, jotka toimivat rauhallisen taantumisen ja hyvän olon tunteen järjestelminä. Erilaiset hengitysharjoitukset ja fyysiset harjoitteet toimivat tällaisina aktivaattoreina. (Rosenberg 2022.) Kasvattaja toimii tilanteissa kanssasäätelijänä ja auttaa lasta rauhoittamaan kehoaan ja palaamaan turvan olotilaan (Dana 2023). Nyky-yhteiskunta ei ole vielä täysin ymmärtänyt kanssasäätelytaitojen merkitystä yksilön hyvinvoinnille ja sitä, miten ilman aikuisen turvaa nuoren autonominen hermosto ajautuu helposti reagoimaan tilanteeseen primitiivisesti. Epävakaissa oloissa kasvaa epävakaita nuoria. (Iloa ja toivoa -verkosto, Yhteinen kieli, julkaisuaika tuntematon.) Kasvat-

tajan tunnistaessa oman kehon jännittymisen hän voi hyödyntää esim. oman hengityksensä kontrollointia laskemalla sisään- ja uloshengityksen aikana ja tietoisesti rauhoittaa omaa olotilaansa ja opettaa mallintamalla näitä kehollisen rauhoittumisen taitoja myös nuorelle.

3.3 Lapsuuden haitalliset kokemukset ACE

Lapsuuden ajan haitalliset ja epäsuotuisat kokemukset, ACE (engl. Adverse Childhood Experiences) ovat väestötasolla yleisiä. SAMHSA (2011) raportoi että peräti 26 prosenttia Yhdysvaltalaisista lapsista kokee ainakin yhden traumaattisen kokemuksen ennen neljää ikävuotta ja aikuisista lähes 60 prosenttia kertoo näistä lapsuuden haitallisista kokemuksista. Hakulisen ja Westerlund-Cookin (2020) mukaan on tutkittu, että suomalaisilla olisi ainakin yksi ACE kokemus peräti kahdella kolmasosalla ja yhdellä kahdeksasosalla neljä tai enemmän. ACE kokemuksia ovat fyysinen pahoinpitely, mm. lyöminen ja kovakourainen kohtelu. (SAMHSA 2011.) Tutkimusten mukaan lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on yleistä. Suomalaisista, 16–74-vuotiaista 75 prosenttia on kokenut ainakin kerran jonkun fyysisen lähisuhdeväkivallan muodoista. (Linner Matikka 2022, 57.) Henkistä pahoinpitelyä puolestaan on lapsen kohtaama nöyryytys, alistaminen tai loukkaaminen sekä seksuaalinen pahoinpitely. Fyysinen laiminlyönti on riittämätöntä ravintoa ja huolenpitoa vaille jäämistä. Henkinen laiminlyönti pitää sisällään kylmän ja välinpitämättömän suhtautumisen lapseen. Haitallisiin kokemuksiin kuuluvia ovat myös perheen ongelmat, perheenjäsenten päihde- tai mielenterveyden ongelmat, perheenjäsenen kohdistuvan väkivallan näkeminen, vanhemman menetys ja mm. perheenjäsenen vankeus. Lisäksi esimerkiksi koulukiusaaminen ja oppimisvaikeudet voidaan kuvata ACE-kokemuksina. (Greeson ym. 2010, 92, Kuvajainen 2023, Westerlund-Cook 2023.)

Greeson ym. (2010) tekivät tutkimuksen, jonka mukaan sijoitetuilla lapsilla traumaattisia kokemuksia oli vielä valtaväestöä huomattavasti enemmän. He tarkastelivat 2251 0–21-vuotiaan, sijoitetun nuoren traumahistoriaa. 70,4 prosenttia heidän tutkimukseensa osallistuneista nuorista ilmoitti vähintään kahdesta traumaattisesta kokemuksesta ja 11,7 prosenttia ilmoitti kokeneensa kaikki 5 traumatyyppiä. (Greeson ym. 2010, 91–92, SAMHSA 2011.)

ACE kokemukset vaikuttavat ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin koko hänen elinikänsä ajan. Niillä on kauaskantoiset seuraukset. Mikäli lapsella on neljä tai enemmän ACE-kokemusluokkaa kymmenestä, hänellä on kasvanut riski mm. oppimisen ja muistin toiminnan häiriintymiseen, väkivaltaiseen käyttäytymiseen, riskikäyttäytymiseen, masennukseen ja muihin mielenterveysongelmiin, itsetuhoisuuteen, ylipainoon ja uniongelmiin, somaattisiin sairauksiin aikuisena, mm. sydän- ja verisuonitaudit, autoimmuunisairaudet, diabetes, syövät jne. (Kuvajainen 2023, Greeson ym. 2010,)

Hughes, Ford, Bellis, Glendinning, Harrison ja Passmore (2021) tutkivat ACE kokemusten vaikutuksia ja ACE kokemuksiin liittyviä terveysriskejä meta-analyysin avulla 28 maassa. Yhteiset suhteelliset riskit laskettiin ACE:n ja haitallisen alkoholin käytön, tupakoinnin, laittomien huumeiden käytön, korkean painoindeksin, masennuksen, ahdistuneisuuden, ihmissuhteiden, väkivallan, syövän, tyypin 2 diabeteksen, sydän- ja verisuonitautien, aivohalvauksen ja hengityselinsairauksien välisille yhteyksille. Tulokset eri maittain eivät olleet täysin vertailukelpoisia, koska tietoja ei ollut yhdenmukaisesti saatavilla. Meta-analyysi kuitenkin paljasti, että ACE- kokemukset aiheuttavat tutkituissa maissa suuret taloudelliset kustannukset. Näiden kokemusten huomioiminen ja ennaltaehkäisyyn panostaminen

tuottaisivat tutkimuksen mukaan parhaat tulokset. (Hughes ym. 2021.) Suomessa näitä lapsuuden haitallisten kokemusten vaikutuksia terveyteen on tutkinut mm. Antti Pekka Elomaa (2016) väitöskirjassaan. Hän löysi yhteyksiä lapsuuden haitallisen kokemuksen ja mm. masennushäiriöiden, somaattisten sairauksien sekä unihäiriöiden syntyyn. (Elomaa 2016.) Joonas Pitkäsen (2023) väitöskirjatutkimus puolestaan esittää yhteyden teini-ikässä itseään vahingoittavan käyttäytymisen ja lapsuuden haitallisten kokemusten välillä. Tutkimuksessa havaittiin itsensä vahingoittamisen mahdollisuuden kasvavan kumulatiivisesti lapsuuden haitallisten kokemusten määrän lisääntyessä. (Pitkänen 2023, 6.) Myös van der Kolk (2017, 183) teki samansuuntaisia havaintoja. Hänen asiakkailleen oli havaittavissa mm. masennusta ja erilaisia kiputiloja. Haitalliset kokemukset vaikuttavat myös eliniän odotukseen. Anne Pelkosen (2024) mukaan kasaantuneet (kuusi tain enemmän) kokemukset voivat alentaa odotettua elinikää jopa 20 vuotta.

Se, miksi lapsuuden haitalliset kokemukset vaikuttavat ihmiseen negatiivisesti vielä aikuisiälläkin, perustuu pitkäkestoisen, eli toksisen stressin vaikutuksiin elimistössä. Kaltoinkohtelu voi vaikuttaa yksilön tunteiden säätelyyn siten, että aivojen eri osat eivät ole tehokkaasti integroituneet. Aivot reagoivat tunneimpulsseihin ennen kuin ne ehtivät tietoisesti käsitellä niitä. Pitkäaikainen altistuminen tällaisille reaktiopoluille tekee aivoista alttiimmat stressihormoneille. Lisääntyneen aktivoitumisen myötä taistele tai pakene -reaktiot aktivoituvat helpommin. Pitkittyessään kaltoinkohtelu voi johtaa siihen, että stressireaktiosta tulee pysyvä tila, mikä tekee yksilöstä jatkuvasti ylivalppaan ja ylikihtyneen. (Becker-Weidman 2008, 52.)

Positiivinen stressireaktio kuuluu elämään ja se on normaali reaktio, lyhytkestoinen ja seurausta esimerkiksi jostain uudesta, jännittävästä tapahtumasta. Siedettävä stressireaktio puolestaan aktivoi kehon hälytysjärjestelmän esimerkiksi läheisen ihmisen kuoleman seurauksena. Toksinen stressireaktio voi syntyä, kun vahvat, toistuvat ja haitalliset tilanteet seuraavat toisiaan, eikä lapsi saa riittävästi tukea aikuiselta. Keho joutuu vastaamaan toistuvasti stressiin reagoimalla. Pitkittynyt toksinen stressireaktio voi häiritä aivojen ja elinten kehittymistä ja lisätä riskiä myöhempään sairastavuuteen. (Burke Harris 2019, 90–92.)

3.4 Lapsuuden suojaavat tekijät (P)CE ja resilienssi

Positive Childhood Experiences, lapsuuden suojaavalla ympäristöllä, tarkoitetaan lapsen elämässä olevia tekijöitä, jotka tukevat myönteisesti hänen kasvuaan ja kehitystään. Keskeisin tekijä on kaikenlaisen lapsen kohdistuvan väkivallan ja kaltoinkohtelun ennaltaehkäisy. (Maanmieli ja Sarvela 2022, 99.) Westerlund- Cook (2023, 89) mainitsee voimavarakeskeisen ja vahvuuksiin ja kykyihin ja toimijuuteen perustuvan HOPE- viitekehyksen vastakohtana ongelmakeskeiseen ajatteluun. Viitekehys perustuu neljään tukipilariin, jotka ovat turvalliset suhteet, turvallinen ympäristö, yhteenkuuluvuuden ja merkityksellisyyden kokemukset sekä emotionaalisen kasvun mahdollisuus. (Westerlund- Cook 2020, 89.) Bardy ja Heino (2013, 18) kuvaavat hyvän elämän lähtökohtia syntymisenä lasta rakastavaan ja arvostavaan perheeseen, jossa ilmaistaan tunteita ja arvostetaan oppimista. Maanmieli & Sarvela (2022, 99) nostavat näiden lisäksi tärkeäksi lapsen mielitajun kehittymisen aikuisen tietoisien läsnäolon avulla. Lapsi oppii havaitsemaan omia sekä toisten tunteita ja kehittyy sosiaalisen liittymisen taidoissa. Poijulan (2018, 40–41) mukaan vanhemman hyvä mentalisaatiokyky vaikuttaa

vahvistavasti lapsen turvalliseen kiintymykseen, sekä kognitiiviseen että tunne-elämän kehittymiseen.

Perheen ympärillä olevat tukiverkostot, suku ja läheiset ja hyvin toimiva päivähoido ja koulu ovat myös tärkeitä tekijöitä perheen voimavarojen tukemiseen ja sitä kautta lapsen elämään. Lapsi tarvitsee ihmisen, johon hän voi kiintyä ja johon voi luottaa. (Bardy ja Heino 2013, 18.) Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen elämässä on jo ennen sijoitusta usein ollut tilanteita, joissa näistä kasvua tukevista tekijöistä on ollut puutetta. Lapsilla voi olla haasteita kiintymyssuhteissa ja epäluottamusta aikuisia kohtaan. Sijoituksen myötä lapsen ympärillä olevat aikuiset vaihtuvat ja lapsen pitäisi pystyä luomaan uusia suhteita uusien aikuisten kanssa. Lastensuojelun työn raskauden ja haasteellisuuden vuoksi työntekijöiden vaihtuvuus on suurta ja laitoksessa on useita työntekijöitä.

Lapsen muita kehitystä tukevia asioita ovat vertaisryhmän turvallisuus ja jaettu ilo, yhteisön perinteet, tunnetaidot ja itsensä rauhoittumisen keinot, jotka opitaan yhdessä kanssasäätelijänä toimivan aikuisen kanssa. Arjen tuttu struktuuri, myönteiset oppimisen kokemukset, terveelliset elämäntavat tukevat lapsen kehitystä. (Haarakangas 2011, 22, Kuvajainen 2023.) Lastensuojelun sijaisyksiköissä arki onkin usein strukturoitua ja hoito onkin paitsi yksiön kuntoutusta ja yksilöllistä hoitoa, omaa myös yhteisöhoidon periaatteita. Asuinympäristönä laitos poikkeaa kodista jo perheenjäsenten erilaisten taustojen ja tarpeiden vuoksi.

Kun puhutaan traumainformoidusta työotteesta ja asenteesta, resilienssi tulee väistämättä korjaavien kokemusten vaikutusten ja yksilön voimaantumista kuvaavaksi termiksi. Termi resilienssi on alun perin fysiikassa käytetty ja kuvaa materiaalin tai kappaleen kykyä palautua rasituksesta. Kappale voi taipua, mutta ei murru. Ihmisen kohdalla tämä tarkoittaa myös vastoinikäymisistä oppimista, kasvamista ja kehittymistä. (Tampereen Yliopisto, julkaisuaika tuntematon, Poijula 2018, 16.) Lapsen omat ominaisuudet, perimä ja temperamentti vaikuttavat myös lapsen yksilölliseen resilienssiin. (Haarakangas 2011, 22, Maanmieli ja Sarvela 2022, 99, Kuvajainen 2023.) Suotuisissa olosuhteissa lapsi kukoistaa ja saa voimavaransa helpommin käyttöön (Bardy ja Heino 2013, 18).

Jo vuonna 1870 englantilainen luonnontieteilijä Charles Robert Darwin on Lipposen (2020, 22) mukaan kuvannut resilienttiä yksilöä ympäristönsä muutoksiin parhaiten mukautuvimpana ja sopeutuvana, ei niinkään vahvimpana ja älykkäimpänä. Resilienssi on sinnikkyyttä, sisukkuutta, yritteliäisyyttä, tavoitteellista taistelua vaikeuksien keskellä, sitkeyttä, jaksamista, kestämistä. Toisaalta resilienssiin kuuluu myös kyky harkittuun ja hallittuun päätökseen luopumisesta. Resilientti ihminen ei ripustaudu kaipauksen tunteeseen menneestä, vaan osaa päästää irti. (Lipponen 2020, 22–23.) The American Psychological Association (APA) (2024) määrittelee resilienssin prosessiksi ja tulokseksi yksilön onnistuneesta sopeutumisesta vaikeisiin tai haastaviin elämäkokemuksiin, erityisesti henkisen, emotionaalisen ja käyttäytymisen joustavuuden ja sopeutumisen kautta ulkoihin ja sisäisiin vaatimuksiin. (American Psychological Association 2024.) Resilienssi -käsitettä voidaan käyttää paitsi yksilöistä, myös perheistä, yhteisöistä, systeemeistä ja kulttuureista (Poijula 2018, 16, 23).

Tunnettu ranskalainen psykiatri Boris Cyrulnik (2012) on tehnyt resilienssin käsitettä tunnetuksi. Hän kuvaa kirjassaan Ihmeellinen kurjuus tarinoiden kautta ihmisten kykyä selviytyä vaikeistakin

elämäntilanteista ja lapsuuden kokemuksista. Hänen tarinoissaan henkilöiden resilienssiä ovat kasvattaneet lämpimät ihmissuhteet, oman elämäntarinan muodostaminen ”sankaritarinaksi” ja omasta kokemuksestaan kertominen luotettavalle henkilölle. Nämä tarinat kuvaavat mielestäni hyvin myös niitä mahdollisuuksia, joita vaikeita lapsuuden kokemuksia omaavien lasten kanssa työskentelevät ja heitä lähellä olevat aikuiset ja kasvattajat voivat nähdä kohtaamisissa. Voimme olla niitä Curylnikin (2012) mainitsemia ”puutarhureita”, jotka kohtaavat lapsen aidosti ja välittävästi, kuunnellen ja hyväksyen, vahvistaen lapsen resilienssiä ja minäpystyvyyttä elämän haasteissa ja arjessa.

3.5 Trauman kokeneiden lasten kohtaaminen

Turva on ihmisen perustarve, jonka merkitystä kehitysteoreetikot Maslow, Erik Erikson ja John Bowlby ovat korostaneet. Maslowin mukaan turva on ihmisen ensisijainen selviytymistarve ja Eriksonin mielestä jokaisen lapsen ensimmäinen psykososiaalinen kriisi on luottamuksen luominen ja se taas perustuu turvallisuuden tunteeseen. (Bath 2008, 17.) Turvallisuuden käsite on monitahoinen ja siihen liittyy monia tekijöitä, joita kasvattajan on työssään otettava huomioon. Lapsen ottaminen mukaan päätöksentekoon on myös tärkeää, samoin kuin tiedon antaminen hänen olosuhteistaan. (Bath, 2008, 18.)

Lastensuojelun sijaishuollossa asiakkaan kohtaaminen vaatii erityistä herkkyyttä. Traumojen ja traumaperäisten stressireaktioiden yleisyys lastensuojelun asiakkaiden keskuudessa korostaa tarvetta tehdä lastensuojelun työntekijät traumatietoisiksi. Tietämättömyys traumaista voi johtaa väärinymmärryksiin lapsen kokemuksista, vaikuttaa oireiden tulkintaan ja vaikeuttaa tarvittavien mielenterveyspalveluiden näkemistä. Kouluttaminen traumaista, niiden vaikutuksista ja lievittämisstrategioista on näin ollen välttämätöntä lastensuojelun henkilökunnalle. (Middleton ym. 2019, Walsh ym. 2019.)

Työntekijän on ymmärrettävä asiakasta ja hänen aikaisempia kokemuksiaan. Tärkeää on luoda luottamuksellinen suhde ja lämmin vuorovaikutus, tila, jossa asiakas kokee olevansa turvassa. Kehityksellisessä traumassa suhde toiseen ihmiseen on katkennut, kun lapsi on kokenut traumaattisia tapahtumia ja hänen luottamuksensa ihmisiin on heikentynyt. Hän kokee helposti turvattomuutta ja epäluottamusta. (Isoaho ja Wieliczko 2023, 219, Kuvajainen 2023.) Hän joutuu helposti taistelemaan ja pakene tilaan. Rosenbergin (2022, 102) mukaan taistelureaktio näyttäytyy ihmisen käyttäytymisenä verbaalisena aggressiivisuutena, joka ilmenee mm. sarkasmina ja henkisenä väkivaltana, osallistumattomuutena, sattumanvaraisena aggressiivisuutena vieraita ihmisiä kohtaan sekä omaisuuden tuhoamisvimmana. Taistelureaktio voi aktivoitua myös esim. väkivaltaisista videopelejä pelatessa ja peleihin koukkuun jääminen voi pitää ihmisen tässä tilassa. Pakenemisreaktio puolestaan voi olla paikkojen, ihmisten ja tilanteiden aktiivista välttelemistä. (Rosenberg 2022, 102–103.) Sudenlehti (2018, 82) mainitsee lastensuojelussa työntekijän kohtaaman nuoren aggressiivisuuden, impulsiivisuuden ja käytöspulmien kumpuavan lapsen suhteiden puuttumisesta. Lapsi tarvitsee dialogisia hoitavia suhteita, joissa hänen mentalisaatio- ja vuorovaikutuskykynsä kehittyvät. (Sudenlehti 2018, 82.) Traumatisoituneiden lasten haastava käyttäytyminen saa aikaan kontrolloivia ja jopa rankaisuvia reaktioita heitä hoitavilta aikuisilta ja tämä ilmiö luo turvattomia ympäristöjä lapsille. Usein lasten haastava käytös heijastaa lasten sisäistä kipua ja aikuisen reaktio voi voimistaa tätä kipua. (Bath 2008, 18.)

Ihminen rakentuu vuorovaikutussuhteessa muiden ihmisten kanssa. Useat ominaisuudet kehittyvät automaattisesti peilisolujen avulla ja peilisuhhteessa toisen ihmisen kanssa. Näin ollen on merkityksellistä, kuinka olemme toiminnassa ja keskusteluissa lapsen ja hänen lähipiirinsä kanssa. (Sudenlehti 2018, 8.) Vuorovaikutus on kokonaisvaltaista kommunikointia. Vuorovaikutustilanteissa molemmat osapuolet tarkkailevat toistensa kasvojen ilmeitä ja elekieltä. Kasvojen lihasliikkeet paljastavat ihmisen tunnetilan. Nykyisin, kun suuri osa ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta tapahtuu sähköpostin ja älylaitteiden kautta, emme enää kommunikoi emotionaalisesti vaan kommunikointi on enemmänkin pelkkää tiedonsiirtoa. (Rosenberg 2022, 257.) Traumatisoitunut lapsi voi tilanteessa pyrkiä tulkitsemaan työntekijän ilmeitä ja eleitä ja provosoituu omista tulkinnoistaan. Tulkinta voi myös olla lapsen traumataustan tuottamaa, tilanteeseen liittyvää turvattomuuden kokemusta. Työntekijä voi omalla elekielillään osoittaa ymmärrystä asiakkaan tunnekokemukseen, tällöin puhutaan validoinnista (Isoaho ja Wieliczko 2023, 219, Kuvajainen 2023).

Työntekijän tulee välttää asiakkaan nolaamista ja painostamista. Usein traumaattisia kokemuksia omaavalle lapselle on tärkeää oikeudenmukaisuus, myötätunto, hoivan kokemus, fyysisen tilan kunnioittaminen, rehellisyys ja se, että hän tulee kuulluksi ja nähdyksi. (Bath 2008, 17, Isoaho ja Wieliczko 2023, 219, Kuvajainen 2023.) Hughes (2008, 23) puhuukin PACE-asenteesta, jossa leikkisyys, hyväksyntä, uteliaisuus ja empatia ovat läsnä vuorovaikutustilanteissa.

Maanmieli ja Sarvela (2022, 135) mainitsevat myös traumasensitiivisen huumorin yhtenä välineenä traumainformoidussa työssä. Heidän mukaansa nauru ja ilo aktivoivat positiivisia vuorovaikutusmahalleja toisin kuin traumakokemukset. Huumorin käyttö vaatii luottamuksellista suhdetta työntekijän ja nuoren välillä. Mielestäni tätä työntekijän humoristista asennetta kuvaa osuvasti Boal (1992) Maanmielen ja Sarvelan (2022, 155–156) mukaan: huumori on toivottavasti jokaisen työntekijän sisällä asuva, rakastava, kuolemaa pelkäämätön klovni, joka *”hämmmentää ja sekoittaa vanhoja käsityksiä ja todellisuuskuvia traumasensitiivisesti rikkoen näin vanhaa järjestystä antaen tilaa uudelle. Rakastava klovni uskaltaa paljastaa oman inhimillisyytensä ja naurettavuutensa ja avaa samalla kaikkien muidenkin naurettavuudet”* (Boal 1992, Maanmielen ja Sarvelan 2022, 155–156 mukaan).

Kun työntekijä itse kokee olevansa turvassa, hän voi kohdata tilanteen avoimin ja luottavaisin mielin ja positiivisin odotuksin. Työntekijän positiivinen, sosiaalinen käytös voi saada myös lapsen kokemaan olonsa turvalliseksi ja ennaltaehkäistä uhkaavan tilanteen syntymisen. (Rosenberg 2022, 89.) Työntekijän on hyvä havainnoida omaa käyttäytymistään ja elekieltään vuorovaikutustilanteissa. Jokainen kasvattaja tuo oman persoonallisuutensa tilanteisiin ja lapsi joutuu sopeutumaan erilaisten ihmisten erilaiseen viestintään ja persoonallisiin piirteisiin olla vuorovaikutuksessa. Uusitalo (2018, 43) nimeääkin lastensuojelun tärkeimmäksi tehtäväksi vuorovaikutustaitojen opettamisen lapselle työntekijän toimiessa roolimallina. Tällöin on tärkeää, että työntekijöiden omat kokemukset, ajatukset ja tuntemukset pääsevät esille ja että työntekijä kehittää omia vuorovaikutus- ja itsesääätelytaitojaan. (Uusitalo 2018, 43.)

3.6 Työntekijän kompetenssit lastensuojelun sijaishuollossa

Ammatillinen osaaminen, jota kutsutaan myös kompetenssiksi, koostuu tiedosta, taidoista ja asenteista ja ilmenee kykynä suoriutua eri tehtävistä. Kompetenssiin vaikuttavat myös yksilön kokemus

ja persoona. Sitä voidaan arvioida itsearviointin, vertaisarviointin ja esimiesarviointin lisäksi erilaisin mittarein ja testeillä. Osaaminen on yksilöllistä ja moniulotteista, kun taas kvalifikaatio liittyy työn vaatimuksiin. Työelämäosaamiseen kuuluvat kvalifikaatiot, kompetenssi ja ammattitaito eli työssä näkyvä osaaminen. (Sotenavigaattori, julkaisuaika tuntematon.) Uusitalo (2018, 35–36) korostaa lastensuojelun sijaishuollon työn vaativuutta, joka edellyttää monipuolisia asiantuntija- ja ihmissuhdetaitoja. Työssä kohdataan päivittäin haastavia asiakastilanteita, joihin tarvitaan laajaa ammatillista osaamista ja teoreettista pohjaa. (Uusitalo 2018, 35–36.)

Lastensuojelutyössä on välttämätöntä ymmärtää asiakkaiden kasvun ja kehityksen tarpeet sekä tunnistaa kaltoinkohtelu ja laiminlyönti. Työ vaatii myös osaamista vanhemmuuden kuormittavista riskitekijöistä, perheväkivallasta, mielenterveysongelmista ja päihteisiin liittyvistä seikoista. Monialainen osaaminen on keskeistä näiden tekijöiden ymmärtämisessä ja niiden tiimoilta työskentelyssä. Sijaishuollossa korostuu henkilöstön ammattiosaaminen, mukaan lukien vuorovaikutusosaaminen, omasta toiminnasta reflektointi ja dialogisuus. Terapeuttinen laitostkasvatus edellyttää ammattilaisilta vahvaa teoreettista itseyymmärrystä. Identiteettityö liittyy lapsen tai nuoren elämänjangan huomioimiseen, tavoitteena vahvistaa positiivista minäkuvaa ja tukea lapsen tai nuoren kiinnittymistä yhteiskuntaan ja näkemystä normaalista tulevaisuudesta. (THL 2024.)

Nyberg ja Lindroos (2020, 79) puolestaan korostavat ammattilaisen itsetuntemusta ja traumainformoidun johtamisen merkitystä traumainformoidussa työotteessa. Itsetuntemus on työntekijän syvää tuntemusta omasta olemuksestaan ja vastuunkantoa tekemisistään. Asenteena itsetuntemus on halua oppia ja kehittyä, kiinnostusta ihmisyydestä ja tutkivaa otetta itseä ja muita kohtaan sekä epävarmuuden ja keskeneräisyyden tunteiden hyväksymistä. Ammatillinen itsetuntemus on pohja eettiselle toiminnalle ja mahdollistaa toimintatapojen, työhön suhtautumisen ja työstä vastuun ottamisen. (Nyberg ja Lindroos 2020, 79.) Työhyvinvoinnin näkökulmasta ja työntekijän oman sijaistraumatisoitumisen estämiseksi työntekijällä täytyy olla itsemyyötätuntotaitoja empaattisuuden lisäksi (Maanmieli ja Sarvela 2022, 160–161). Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen lisää mielen hyvinvointia ja heijastuu myös lapseen.

Lastensuojelu on vaativaa asiantuntijatyötä sekä vuorovaikutustyötä haasteellisessa asemassa ja elämäntilanteessa olevien ihmisten parissa. Nyberg ja Lindroos (2020, 74) sekä Uusitalo (2018, 35) tuovat esille lastensuojelun työkentän haasteellisuuden ja työssä tarvittavan osaamisen laajan kirjon. Koulutus antaa tietopohjan ja valmiuden työskentelyyn, mutta tiedon soveltaminen haasteellisissa tilanteissa on vaikeaa. Tarvitaan ongelmanratkaisukykyä. (Uusitalo 2018, 35–36.) Uusitalon (2018, 35–36) mukaan työssäoppimisen tärkein kokemus syntyy vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Kuvajainen (2023, 235) mainitsee traumainformaation opettamisessa läsnä olevan vuorovaikutuksen taitojen olevan tiedollisten valmiuksien lisäksi tärkein asiakkaan aitoon kohtaamiseen ja kuulluksi tulemisen lähtökohta. Vuorovaikutustilanteiden reflektointi ja näkyväksi tekeminen koko organisaatiolle onnistumisineen ja epäonnistumisineen on oppimisen näkökulmasta tärkeää. Uusitalo (2018, 37–38) korostaa keskustelupohjaisen tiedonmuodostuksen ja teoreettisen sekä tutkimuksellisen tiedon merkitystä työssä. Painopiste tulevaisuudessa siirtyy reflektiivisiin ja oppiviin tiimeihin, jotka yhdessä etsivät ratkaisuja ongelmiin. Uusitalo (2018, 37–38) puhuu myös negatiivisesta tietämisestä, joka tarkoittaa virheistä oppimista. Tiimeissä case-tyyppinen keskustelu ja ongelmien yhdessä

avaaminen tuottavat yhteistä oppimista. Turvallisessa työyhteisössä asioista pystytään puhumaan avoimesti ja myös virheen myöntäminen on turvallista. Traumainformoidussa organisaatiossa on terve tunneilmasto (Sarvela 2020, 19). Lamberg (2018, 90) nostaakin esille omien kokemusten tarkastelun ja ajattelun yhteisessä dialogissa oppimisen välineenä Power Point -esitysten sijaan.

4 TRAUMAINFORMOITU TYÖOTE

Tarve traumainformoidulle työotteelle on selkiytynyt traumojen yleisyyden ja traumojen yhteiskunnallisten kustannusvaikutusten ymmärryksen myötä. Traumainformoidussa työotteessa ihmiskuva on holistinen eli kokonaisvaltainen. Ihmisen fyysinen olemus ja mielenterveys ovat erottamattomasti toisiinsa liitettävissä. Traumainformoidun työotteen voidaan kuvata edustavan uudenlaista, eri tieteenaloja hyödyntävää, niiden rajapinnoilla liikkuvaa, yksilön tarpeisiin vastaavaa sekä näyttöön perustuvaa työskentelyä. Asiakas on palvelun lähtökohtana aktiivisena toimijana, jossa hän valtaantuu ja kasvaa itsensä parhaaksi asiantuntijaksi ottaen vastuuta omasta terveydestään ja mielensä hyvinvoinnista. Traumainformoitua työtettä ohjaa vahvasti oikeudenmukaisuus. Palvelut luodaan yksilön tarpeet huomioiden ja ihminen osallistetaan omien palveluidensa suunnitteluun. (Maanmieli ja Sarvela 2022, 28–29.)

Traumainformoidussa työotteessa on systeeminen lähestymistapa, jossa pyritään siihen, että systeemin kaikki tasot olisivat traumatietoisia. Yhteiskunnan rakenteissa ja päätöksenteossa huomioidaan traumaattisten kokemusten vaikutukset laajalti ja ymmärretään myös trauman kauaskantoiset, ylisukupolviset vaikutukset. Traumainformoidussa työotteessa kokonaisvaltaista tarkastelua voidaan tehdä esimerkiksi Linner Matikan (2020) kehittämän hyvinvoinnin ekososiaalisen mallin avulla. Malli pohjautuu Brofenbrennerin ekososiaaliseen malliin ja tuo esille traumatisoitumisen ennaltaehkäisyn mahdollisuuden sekä traumatisoitumisen kehämäisen vaikutuksen kaikilla systeemin tasoilla (Hopkins 2019).

Sarvelan (2020, 53–55) avaaman Skotlannin mallin mukaisesti jokaisella systeemin osalla on oma tasonsa traumatietoisuudessa. Traumainformoidulla perustasolla ymmärretään traumatietoisuuden merkitys ja jokaisen rooli turvallisuuden ja luottamuksen ilmapiirin rakentajina. Tällä tasolla tiedostetaan myös traumojen esiintymisen yleisyys. Seuraavalla tasolla työskennellään traumatisoituneiden henkilöiden parissa ja tarvitaan ammattimaista tietoa ja taitoa traumaista. Työntekijä tunnistaa traumoja ja ymmärtää stressin merkityksen ja ilmenemismuodot. Hän osaa havainnoida asiakkaan ja työntekijän toimien vaikutusta stressiin ja käyttäytymiseen ja resilienssin ja ihmissuhteiden merkityksen toipumisessa. Kolmannen tason osaajat työskentelevät tiiviisti traumatisoituneiden henkilöiden kanssa. He osaavat kehittää traumainformoituja toimintamalleja, heillä on syvälinen ymmärrys traumaista. Korkeimmalla traumatietoisuuden tasolla ovat terapia-alan ammattilaiset, jotka tarjoavat traumainterventioita. He ovat tukemassa sekä asiakkaiden, että työntekijöiden hyvinvointia. (Sarvela 2020, 53–55.) Tässä opinnäytetyössä tarkastelun kohteena ovat kaikki tasot ylittä, terapia-alan ammattilaisten tasoa lukuun ottamatta.

Traumasta toipumista tapahtuu resilienssin vahvistamisella kiinnittäen huomiota sosiaalisiin, kulttuurisiin ja ympäristötekijöihin. Traumainformoitu työote ei kyseenalaista psykoterapian tai psykiatrian merkitystä, vaan tuo esille eri tahojen merkityksen traumasta toipumiseen. (Sarvela 2023, 29–31.)

Traumainformoidussa työotteessa on ennen kaikkea kyse asenteesta. Kysymys: Mikä sinussa on vikana, vaihtuu kysymykseen: Mitä sinulle on tapahtunut? (Sarvela 2020, 21, Linner Matikka 2020, 69). Asiakkaalle esitettävän kysymyksen lisäksi Sarvela (2020, 21) haastaa työntekijän kysymään

itseltään omien tunteidensa tai reaktioidensa äärellä: Mitä minulle on tapahtunut? Kysymys ei tarkoita ääneen lausuttua kysymystä, vaan työntekijän asennoitumista tilanteeseen myötätuntoisesti, ymmärtäen ja sisäistäen omaan toimintaansa asiakkaan ympärillä olevien tekijöiden vaikutukset (Maanmieli ja Sarvela 2022, 32).

Traumainformaation lisäksi traumainformoidusta työotteesta voidaan nostaa esille traumainformoiduissa malleissa toistuvat teemat: kokemus turvallisuudesta, ihmislähtöisyys, tasa-arvo, sensitiivisyys sekä sukupuoleen, että kulttuuriin kohdistuvana ja työntekijän itsetuntemus. Traumainformoidussa työotteessa työntekijöiden traumatietoisuutta lisätään ja uudelleen traumatisoitumista palveluissa ennaltaehkäistään. (Bath 2008, 18, Sarvela 2020, 23.)

Traumainformoidun työotteen edelläkävijä Sandra Bloom kehitti mallin nimeltä Sanctuary model. Hänen mallinsa mukaan traumainformoitu ympäristö on turvallinen moraalisesti, sosiaalisesti sekä psykologisesti. Moraalinen turva tarkoittaa organisaation maadoittuneisuutta, läpinäkyvää, arvojen ja missioiden mukaista toimintaa. Psykologinen turva näyttäytyy työntekijöiden omien ja toisten rajojen kunnioittamisena. Sosiaalisesti turvallisessa organisaatiossa on henkilöitä, jotka tasapainottavat järjestelmää. Turvapaikka -mallissa organisaatiossa sitoudutaan väkivallattomuudelle, siellä kehitetään kognitiivisia taitoja, luodaan rakentava vuorovaikutuksen kulttuuri ja kehitetään tunnetaitoja ja tunteälyä. (Bloom ja Farragher 2013.)

SAMHSA:n (2011) (Substance, Abuse and Mental Health Administration) kehittämässä neljän kohdan mallissa tiedostetaan, tunnistetaan, toimitaan ja torjutaan uudelleen traumatisoitumista. Tässä mallissa korostetaan kaikkien terveydenhoidon organisaatioiden pyrkimystä vähentää väkivaltaa ja traumatisoitumista kaikilla tasoilla. Innovatiivisia strategioita pyritään kehittämään oikeusjärjestelmään sekä vähennetään kollektiivisten traumojen vaikutusta eri tasoilla. (SAMHSA 2011.) SAMHSAN toinen malli Sarvelan (2020, 41) käännöksen mukaan sisältää kolme elementtiä: kohtaamisen, kokemukset ja kertymän.

Organisaation kasvamiseen traumatietoseksi tarvitaan perustietoa traumaista sekä traumatietoisuuteen pyrkiviä tavoitteita ja suunnitelmallisuutta. Turvallisuuden ilmapiirin luominen sekä nuorille, että henkilökunnalle on tärkeää ja työyhteisön pyrkimys näkemään palvelut kokonaisvaltaisesti ja keskittymään vahvuuksiin. Traumojen kartoitus ja niihin reagointi puolestaan ohjaa työtä tukemaan nuorten ja perheiden resilienssiä. (Sarvela 2020, 27.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, millaisia vaikutuksia traumatietoisuuden lisäämisellä on tutkimusten mukaan ja millaisilla keinoilla traumatietoisuutta on lisätty kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kanssa työskenneltäessä.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii lastensuojelun sijaishuollon erityistason yksikkö, Lasten ja nuorten koti Himaharju, jossa työskentelen kasvattajan roolissa. Tavoitteena on tuottaa Himaharjun lasten ja nuorten kodissa hyödynnettävää tietoa osaksi yrityksen vaikuttavan työn suunnittelua, kehittämistä ja toteutusta.

Alustavan aineistoon tutustumisen jälkeen tutkimuskysymykset tarkentuivat ja päädyin kahteen tutkimuskysymykseen, jotka olivat:

Miten traumatietoisuutta on lisätty kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kanssa toimiville?

Millainen on traumatietoisuuden merkitys kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten parissa?

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan tietoa jäsenellä ja koota tiivistettyyn muotoon. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on Kangasniemen ym. (2013) mukaan hoito- ja terveystieteissä yleistynyt tutkimusmenetelmä. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vahvuuksina voidaan nähdä sen argumentoitavuus ja tiettyjen erityiskysymysten tarkastelu. Lisäksi kuvaileva kirjallisuuskatsaus pyrkii luomaan ymmärrystä ja on aineistolähtöistä. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa luodaan helppolukuista, ytimekästä, johdonmukaista ja selkeää tiivistelmää. (Salminen 2011, 6–7, 10.) Salminen (2011) puolestaan tiivistää kirjallisuuskatsauksen tutkimusmetodiksi, jossa tutkitaan jo tehtyjä tutkimuksia ja kootaan tutkimusaineistoa pohjaksi uusille tutkimuksille. Aineiston esittelyn sijaan kirjallisuuskatsauksessa pyritään luomaan vertailua eri aineistojen kesken. Kritiikkiä kuvaileva kirjallisuuskatsaus on herättänyt sen subjektiivisuuden ja sattumanvaraisuuden vuoksi. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa neljään vaiheeseen. Ensin muodostetaan tutkimuskysymys, joka hyvin asetettuna saavutetaan kirjallisuuskatsauksen tavoitteet, jonka jälkeen valitaan aineisto. Kuvailun rakentamisen jälkeen tarkastellaan tuotettua tulosta, jota analysoidaan ja arvioidaan. (Kangasniemi ym. 2013.)

Kangasniemi ym. (2013, 295) ja Vilka (2023) korostavat kuvailevan kirjallisuuskatsauksen ohjautumista tutkimuskysymyksen kautta. Tutkimuskysymys muodostetaan usein alustavan kirjallisuuskatsauksen pohjalta ja auttaa määrittelemään laajemman teoreettisen viitekehyksen. Tutkimuskysymyksen on oltava riittävän rajattu mahdollistaakseen ilmiön syvällisen tarkastelun. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa keskeistä on löytää soveltuva aineisto vastaamaan tutkimuskysymykseen. (Kangasniemi ym. 2013, 295.)

6.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyöprosessi alkoi siitä, että perehdyin traumainformoituun työotteeseen kirjallisuuden ja tutkimusten kautta. Vilkan (2023, 55) mukaan kirjallisuuskatsauksen aiheen valinta ja tutkimuskysymyksen rajaaminen alkavat aiheeseen tutustumalla, perehtymällä ja kohderyhmää ja tavoitteita miettimällä. Suomalaisia ajantasaisia teoksia löytyi aiheesta hyvin ja niiden kautta koostin itselleni teoriapohjaa ja ymmärrystä traumainformoidusta työotteesta. Myös videomateriaalia löytyy aiheesta runsaasti. Perusteoksina tiedon rakentamiseen olen käyttänyt Maanmielen ja Sarvelan teosta Yhteinen mieli (2022) ja Sarvela ja Auvisen teosta Yhteinen kieli (2022) sekä Linner Matikan ja Hippin (toim.) teosta Traumainformoitu työote (2023).

Teoriaan tutustuminen ja materiaalin etsintä aloitettiin elokuussa 2023. Varsinainen tiedonhaku suoritettiin helmikuussa 2024. Aineiston valinnassa käytettiin rajausta, jossa aineisto rajattiin tutkimuksen kielen (suomi, ruotsi ja englanti) mukaan ja lisäksi niiden tuli olla vertaisarvioituja sekä maksuttomasti saatavilla. Savonian ammattikorkeakoulu opiskelijan on mahdollista saada käyttöönsä viisi maksullista aineistoa. Tämä mahdollisuus oli hyvä tiedostaa, mikäli aineistosta olisi löytynyt tutkimukseen sopiva, maksullinen aineisto. Kirjallisuuskatsauksen sisäänotto- ja poissulkukriteerit määriteltiin ja ne esitellään taulukossa 1.

Aluksi käytin tiedon hakuun Google Scholaria ja sitä kautta löytyikin paljon aineistoa. Kävin keskusteluja Savonian informaation kanssa ja kävimme läpi tiedonhaun perusteita ja työhöni liittyviä hakusanoja ja tapoja rajata hakua ja saada juuri tutkimuskysymykseeni soveltuvia aineistoja käyttöön.

Tietokannoiksi valitsin Finnan ja EBSCOhost;in. EBSCOhost on yhdistelmätietokanta, joka kerää aineistoa valituista aineistoista. Valitut hakuaineistot olivat: CINAHL Ultimate Open Dissertations, MEDLINE, Teacher Reference Center, Erik, eBook Collection, SocINDEX with Full Text ja CINAHL Complete.

Suomenkieliset käyttämäni hakutermit olivat: traumainformoitu työote, traumatietoisuus sekä traumainformoitu työote lastensuojelun sijaishuollossa. Traumatietoisuus oli informaation mukaan aivan uusi termi, mutta ei tuottanut tulosta tällä haulla. Näillä hakusanoilla löytyi lähinnä teoriakirjallisuutta sekä erilaisia opinnäytetöitä sekä graduja. Ihan puhtaasti tutkimuksia ei löytynyt tai ne olivat vähäisiä ja tein päätöksen keskittyä englanninkielisiin aineistoihin. Englanninkielisinä hakutermeinä olen käyttänyt seuraavia: trauma-informed, trauma-informed care, trauma-informed foster care.

Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

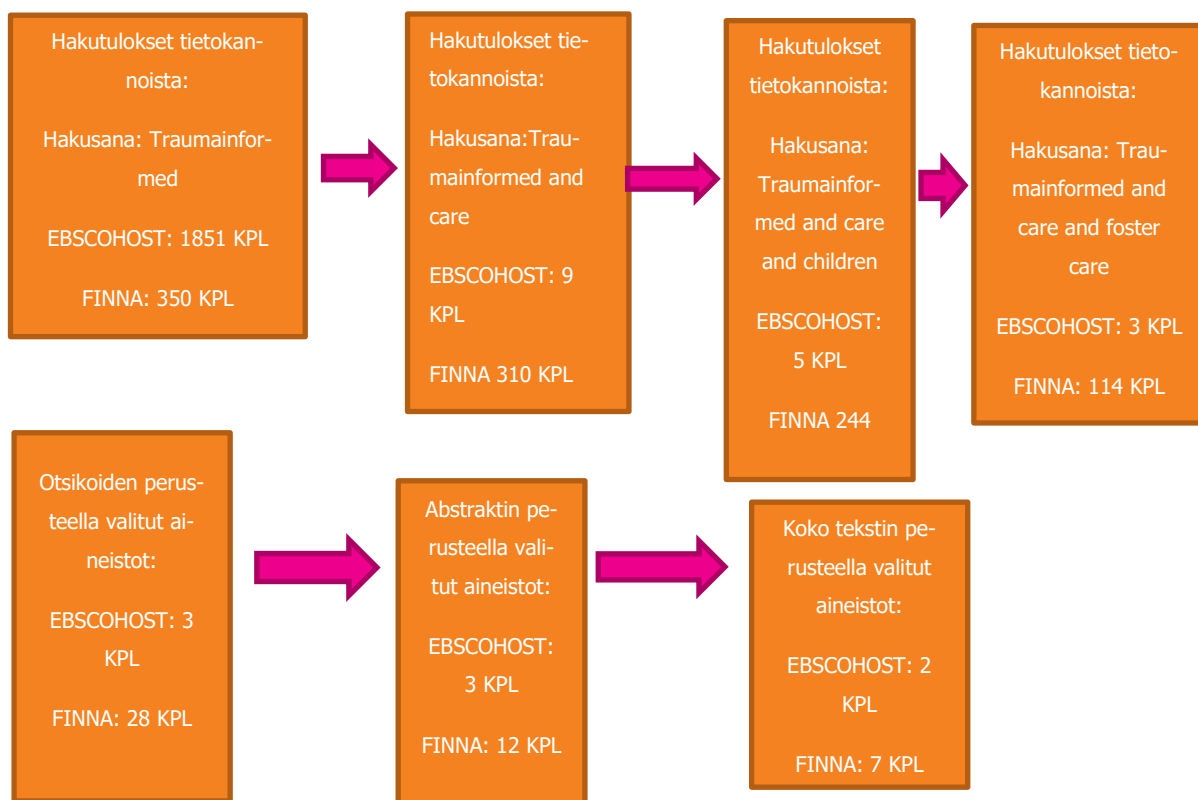
Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Kieli englanti, suomi, ruotsi	Kieli joku muu kuin suomi, ruotsi, englanti
Kontekstina lasten sijaishuolto	Konteksti joku muu kuin lasten sijaishuolto
Vastaa tutkimuskysymykseen	Ei vastaa tutkimuskysymykseen
Aineisto on vertaisarvioitu	Aineisto ei ole vertaisarvioitu
Aineisto on ilmainen	Aineisto on maksullinen
Mahdollisuus 5 maksulliseen aineistoon	
Aineisto on saatavilla kokonaisuudessaan	Aineisto ei ole saatavilla kokonaisuudessaan

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Taulukkoon 2 on esitetty englanninkieliset hakutermit ja niiden tuottamat tulokset. Haussa on käytetty taulukon 1 mukaisia sisäänotto- ja poissulkukriteereitä. EBSCOHOST poistaa kaksoiskappaleet valmiiksi ja se näkyy hakutulosten määrässä. Rajaukset helpottivat relevantin aineiston löytämisessä ja hakutermejä muuttelemalla lopputuloksena oli hyvin tutkimuskysymyksiin vastaavaa aineistoa.

Kuten kuviossa 2 näkyy, aluksi haku tuotti paljon tuloksia. Hakutermi traumainformed tuotti valtavan paljon tuloksia, joissa traumainformaatio oli jollain tavalla tutkimuksessa mukana. Kävin läpi otsikkotasolla tuloksia ja etsin niistä relevantteja tutkimuksia tutkimusaiheeseeni ja tutkimuskysymyksiini. Halusin rajata aineistoa turhan työn välttämiseksi ja päätin käyttää Boolean-logiikkaa hakujen supistamiseksi. Boolean-logiikka tarkoittaa Vilkan (2023, 209) mukaan haun supistamista tai laajentamista and, or tai not sanojen avulla. Kuvio 2 ilmentää, miten haut rajautuivat and sanan lisäämisen jälkeen. Lopullinen hakulauseke oli traumainformed and care and foster care ja se tuotti EBSCOHOST:in avulla kolme ja FINNA:n avulla 68 hakutulosta. Otsikoiden perusteella valitsin näistä kolme ja 28 tutkimusta. Abstraktien lukemisen jälkeen määrät olivat kolme ja 12. Tässä vaiheessa

huomasin muutaman lähteen olevan samoja molemmissa hakukoneissa. Lisäksi yksi valitsemani artikkeli ei ollut alkuperäinen tutkimus. Lopulliseen tarkasteluun valikoitui koko tekstin perusteella EBSCOHOST aineistoista kaksi ja FINNA aineistoista seitsemän tutkimusta, jotka vastasivat jompaankumpaan laatimaani tutkimuskysymykseen.

Taulukko 2. Tietokantahakujen englanninkielisten hakusanojen tulokset.

Valitut aineistot on kuvattu taulukossa 3. Taulukossa on kuvattu tutkimuksen tekijät, tutkimuksen nimi, tutkimukset julkaisuvuosi, tutkimuksen tarkoitus ja tavoite lyhyesti, tutkimustyyppi, aineiston keruu menetelmä sekä tiivistelmä tuloksista ja johtopäätöksistä.

Valitut tutkimukset

Tekijä, julkaisuvuosi, tutkimuksen nimi	Tutkimukset tarkoitus ja tavoite	Tutkimustyyppi, aineiston keruu	Tulokset ja johtopäätökset
<p>1) Sullivan, Kelly M.; Murray, Kathryn J. & Ake, George S. 2016</p> <p>Trauma-Informed Care for Child welfare system An initial Evaluation of a Trauma-informed parenting workshop</p>	<p>Tutkimus keskittyy kuvailemaan ja arvioimaan ensimmäistä kansallisesti saatavilla olevaa traumatietoista koulutusta sijaisvanhemmille.</p>	<p>RPS- työpajat sijaisvanhemmille, jonka jälkeen heille suunnattu kysely. 159 vastaajaa joista 106 sijaisvanhempaa, 75 adoptio vanhempaa, 19 omaishoitajaa. Vastaajien kokemukset sijaisvanhemmuudesta vaihtelivat yhdestä vuodesta 35 vuoteen.</p>	<p>Rohkaisevat tulokset, jotka viittaavat siihen, että RPS-työpaja on tehokas parantamaan traumatietoista vanhemmuutta, vanhemmat sitoutuvat positii-visemmin vanhemmuuteen, joka puolestaan luo pysyväämpä sijoituksia ja luo vanhemmalle luottamusta omaan kykyynsä toimia vanhempana.</p>
<p>2) Wood, Joanne, N.; Dougherty, Susan L. & Rubin, David, 2017</p> <p>A Pilot Investigation of a Novel Intervention to Improve Behavioral Well-Being to Children in Foster Care</p>	<p>Tutkimuksessa sijaisvanhemmille järjestettiin uudenlainen, lyhytkestoinen interventio Child-Adult Relationship Enhancement (CARE 6h traumatietoinen koulutus) joka on saanut vaikutuksensa näyttöön perustuvasta lapsen ja vanhemman vuorovaikutusterapiasta (PCIT) Tutkimuksessa oletuksena oli CARE-menetelmän tehokkuus sijaishuoltoon tulevien lasten käytösongelmien vähentämisessä.</p>	<p>Tietolähteenä sijaisvanhempien haastattelut ja sijoitustoimistojen sijoitusraportit.</p> <p>Tutkittiin sijaisvanhempien tekemän käyttäytymisarvion lähtötilanteen ja arviointihetken välistä muutosta lapsen käyttäytymisessä.</p>	<p>CARE koulutuksen avulla varsinkin esikouluikäisten, lievemmistä käyttäytymisongelmista kärsivien lasten kohdalla suuntaus oli lupaava. Sijoituksen vakauden arvioinnin mukaan pienten lasten sijoitus oli vakaampi, kun vanhempi oli saanut CARE- koulutuksen.</p>

	<p>Toissijainen tavoitteena oli kuvata CARE- menetelmän ja sijoituksen vakauden välistä suhdetta.</p> <p>Tutkimukseen osallistui 19, 3–8-vuotiasta lasta, ja saatuja tietoja verrattiin 28 saman toimiston verrokki lapseen. Lasten käyttäytymistä arvioitiin lähtötilanteessa ja intervention jälkeen Child Behavior Checklist (CBCL) -ohjelmaa käyttäen.</p>		
<p>3) Angelöw, Amanda; Niwhede, Victoria & Psouni, Ella.</p> <p>2023</p> <p>Evaluating trauma-informed training for foster parents- A controlled pilot study of the resource parent curriculum in Sweden</p>	<p>Tutkimus on pilottiarviointi traumatietoisesta psykoedukatiosta sijaisvanhemmille Ruotsissa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää psykoedukaation vaikutuksia perheissä, joissa oli sijoitettu ainakin yksi 3–16-vuotias lapsi. Tutkimus keskittyi vanhemmuuden tehokkuuteen, lapsen käyttäytymisen sietokykyyn ja traumatietoiseen vanhemmuuteen sekä sijaisvanhempien käsityksiin lastensa käyttäytymisestä.</p>	<p>Tutkimuksessa haastateltiin sijaisvanhempia kolme kertaa: ennen koulutusta, heti koulutuksen jälkeen sekä kaksi kuukautta koulutuksen päättymisestä.</p>	<p>Psykoedukaatiolla oli heti koulutuksen päätyttyä vaikutuksia sijaisvanhempien traumatietoiseen vanhemmuuteen ja vanhemmuuden tehokkuuteen, mutta nämä vaikutukset vähenivät nopeasti. Lapsen käyttökseen psykoedukaatiolla ei tämän tutkimuksen mukaan ollut vaikutusta. Positiiviset vaikutukset tunnistettiin, mutta tulosten mukaan psykoedukaatio ei välttämättä riitä takaamaan pitkäkestoista traumatietoista vanhemmuutta.</p>

<p>4) Spinelli, R. Tawny; Riley, Tracey J.; st Jean, Nicole; Ellis, Jessica D.; Bogard, Jonathan e. & Cassandra L. Kisiel</p> <p>Transition Age Youth (TAY) Needs Assessment: Feedback From (TAY) and Providers regarding (TAY) Services, Resources, and Training.</p>	<p>Tavoitteena oli ymmärtää nuoria väestönä, kuinka nuoret ja heidän palveluntarjoajansa kuvaavat tarpeita, vahvuuksia, esteitä ja strategioita traumasta selviytymiseen, ymmärtää paremmin kuinka nuoret ja palveluntarjoajat työskentelevät yhdessä päivittäin, mitkä strategiat olleet tehokkaita tai vähiten tehokkaita reagoimaan trauman vaikutuksiin, selvittää millaisia koulutuksiin palveluntarjoajat ovat jo osallistuneet ja mitkä koulutusten sisällöt ja lähestymistavat ovat olleet käytännössä hyödyllisimpiä. Lisäksi tavoitteena on saada ideoita, joista olisi hyötyä uudessa traumainformoituun työhön keskitetyssä koulutuksessa. Mitä palveluita nuorilla on saatavilla, tutkia palveluiden tehokkuutta ja miten palveluita voitaisiin parantaa.</p>	<p>Kyselytutkimus, jossa 18 kysymyksen kirjallinen osio sekä puolistrukturoitukohde-ryhmäkeskustelu, jossa palveluntarjoajille 15 ja kodin ulkopuolelle sijoitetuille nuorille 17 kysymystä. Ryhmäkeskusteluissa oli 4–10 osallistujaa ja jokainen keskustelutilanne kesti 45–90 minuuttia.</p> <p>Kysely on tehty huhtikuun 2017 ja helmikuun 2019 välillä 5 toimipisteessä Illinoisissa. Kohderyhmänä on ollut 34 14–21-vuotiasta kodin ulkopuolelle sijoitettua nuorta ja 95 palveluntarjoajaa.</p>	<p>Osittain ristiriitaisia vastauksia, palveluntarjoajat ja nuoret esim. nimesivät traumasta selviytymiskeinoja eriävin mielipitein. Nuorilla positiivisempi näkemys heidän mahdollisuudestaan selviytyä traumasta. Nuorten näkemyksen mukaan palveluiden pitäisi olla räätälöidympiä heidän erityistarpeisiinsa.</p>
<p>5) Conradi, Lisa; Agosti, Jen; Tullberg, Erika; Richardson, Lisa; Langan, Heather; Ko, Susan & Wilson, Charles 2010–2012</p>	<p>Tarkoitus oli kehittää, testata ja levittää traumatietoisia käytäntöjä, jotka parantavat sijoituksen vakautta käyttä-</p>	<p>Asiantuntijajaneeli, jossa 9 tiimiä eri puolilta Yhdysvaltoja. Ydintiimeissä 8–10 jäsentä, lastensuojelun, mielenterveys-työn vastaavia, las-</p>	<p>Tärkeää on tunnistaa ja kartoittaa traumatietoisien käytännöt lastensuojelujärjestelmään, aktiivinen työperheiden ja nuorten kanssa koko proses-</p>

<p>Promising Practices and Strategies For Using Trauma-Informed Child Welfare Practice to Improve Foster Care Placement Stability: A Breakthrough Series Collaborative.</p>	<p>mällä Breakthrough Series Collaborative laadunparannustilaa.</p>	<p>tensuojelun työntekijöitä, esimiehiä, johtajia, traumaterapeutteja, syntymävanhempia, sijaisvanhempia ja nuoria</p>	<p>sin ajan on merkityksellistä, he tarjoavat kriittistä näkökulmaa ja heillä on luovia ideoita, jotka auttavat tiedottamaan ja parantamaan järjestelmää. Traumatietosuudessa on tärkeää luoda järjestelmä, jossa koulutusta traumojen seulonasta ja traumojen sekundäärisistä vaikutuksista on tarjolla. Työntekijän huomioitava erisidosryhmien kokemia traumoja, yksilölliset palvelut. Muutos tapahtuu ylhäältä alas ja alhaalta ylös. Hierarkian tasoittuminen antaa enemmän tilaa innovaatioille ja järjestelmän muutokselle.</p>
<p>6) Tullberg, Erika; Bonnie, Kerker; Muradwij, Nawl & Saxe, Glenn 2015</p> <p>The Atlas Projekt Integrating Trauma-Informed Practice Into Child Welfare And Mental Health Settings</p>	<p>Tarkoituksena oli rakentaa sijaishuollon ja mielenterveydenhoidon kumppanuuksia integroidakseen traumatietoiset käytännöt New Yorkin perhehoidon ohjelmaan. Tarkoituksena oli myös pyrkiä vähentämään psykiatrisen sairaanhoidon tarvetta ja psyykelääkkeiden käyttöä ja parantaa sijoituksen vakautta.</p>	<p>Tutkimus kesti 4 vuotta ja siihen osallistui 135 sijaishoitaajaa. Osallistujat koulutettiin ja he saivat konsultaatiota traumasta ja sen vaikutuksista lapsiin, lasten traumaan liittyvien mielenterveyden tarpeiden arvioitiin ja sopivan traumahoidon tason määrittämiseen.</p>	<p>Tulosten mukaan parempi yhteistyö ja sijaishuollon ja mielenterveyspalveluiden saatavuus, parempi ymmärrys sijaisvanhempien näkemyksistä voi auttaa henkilökunnan mahdollisuuksia antaa psyykoedukaatiota. Arvioinnit auttoivat lasta saamaan paremmin hänelle sopivia hoi-</p>

			toja. Vähensi postrau- maattista stressiä ja aggressioita, lapsen käyttäytymisen sää- tely parantui ja sijoi- tuksen vakaus lisään- tyi. Esimiesten viikoit- tainen valmennus pa- ransi heidän kykyään integroida malli sään- nölliseen valvontaan ja ottamaan johtoase- man tiimikokouksissa.
7) Greer, Andrea 2021. Trauma Responsive Care Model An Ao- tearoa New Zealand research informed practice model for re- sedential group homes	Tavoitteena selvittää: Vaikuttaako henkilösuh- teiden laatu positiivi- sesti ryhmäkodeissa asuvien lasten tuloksiin	Puolistrukturoitu sy- vähaastattelu. 8 lasta haastateltiin heidän asuessaan ryhmäko- dissa. Lisäksi haasta- teltiin 6 biologista vanhempaa ja kahta laillista hoitajaa. Li- säksi ryhmäkeskuste- luja henkilökunnan kanssa. Temaattisen analyysin avulla tun- nistettiin havainnoista tunnistetut keskeiset teemat.	Tunnistettiin 5 tee- maa. Ihmissuhteiden tärkeys: ihmissuhteet olivat avainasemassa työskenneltäessä trauman kokeneiden lasten kanssa. Turval- lisuuden merkitys ih- missuhteissa. Her- moston portaiden mukainen alhaalta ylöspäin toimivat in- terventiot tehokkaim- pia. Tuloksena syntyi traumatietoinen malli.
8) Popescu, Marciana; Strand, Virginia; Way, Ineke, Williams-Heck- sel Cheryl & Abramo- vitz, Robert 2017 Building a Trauma-In- formed Workforce Ca- pacity and Legacy	Tavoitteena selvittää: Mitkä olivat tärkeimmät kokonaisen koulutus- mallin onnistumiseen vaikuttavat tekijät opis- kelijoiden kenttävääl- miudella ja työllistettä- vyydellä mitattuna? Mitä opiskelijat, opetta- jat ja ohjaajat pitivät	Kirjallisuuskatsaus, laadullinen, narratiivi- nen analyysi, jossa tarkasteltiin kolmea sidosryhmää: viras- tot, koulut, opettajat. 679 opiskelijaa käy- nyt ohjelman	Opiskelijanäkökulma: opiskelijan on hyvä olla traumatietoinen, välttämätöntä työssä, auttoi ymmärtämään asiakkaiden kokemuk- sia, opetti tukijärjes- telmiä, reaktioita, ym- päristöä ja kulttuuria, kokemuksia ja oireita.

	mallin ensisijaisina vaikuttimina traumatietoisemman sosiaalityön koulutuksen ja työvoiman kehittämisen kannalta?		Antoi työkaluja käsitellä eettisiä ongelmia. Käsitteellinen kurssi auttoi soveltaamaan todellisessa ympäristössä, apuna skenaariot, roolileikit ja dialogit. Työelämän ja koulun tiivis yhteistyö hedelmällistä. Työnantajan näkemys: opiskelijoilla hyvät valmiudet suorittaa töistä traumaustaisten nuorten kanssa
9) Le Bell, Janice; Huckshorn, Kevin Ann & Coldwell, Beth. 2010 Restraint Use in Residential Programs: Why Are Best Practices Ignored?	Tarkoituksena selvittää rajoitustoimenpiteiden vähentämisen vaikutuksia nuoriin, perheisiin ja työntekijöihin. Rajoitustoimenpiteiden vähentämiseen tähtäävien ohjelmien vaikutuksia ja onnistuneiden tahojen onnistumisen edellytyksiä selvitettiin.	Kirjallisuuskatsaus, lisäksi kuunneltiin kansallisia asiantuntijoita ja analysoitiin näyttöön perustuvia hyötyjä rajoitusten vähentämisessä nuorten asuinpalveluissa.	Ydinstrategiat ovat täyttäneet rajoitustoimenpiteiden vähentämiseen tähtäävät tavoitteet. Merkittävät hyödyt rajoitusten vähentämisestä sekä nuorille, että työntekijöille.

TAULUKKO 3. Mukaan valitut tutkimukset

6.2 Aineiston analyysi

Kirjallisuuskatsauksen aineiston analyysi on olennainen vaihe, jossa pyritään luomaan jäsentynyt kokonaisuus vertailemalla ja tarkastelemalla valittua aineistoa. Aineistojen sisältöjä arvioidaan kriittisesti, ja vahvuuksia sekä heikkouksia tarkastellaan. Analyysin avulla tehdään laajoja päätelmiä, ja aineistojen välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja havainnoidaan. Aineistoa käsitellään useaan kertaan ennen analyysin aloittamista, ja analyysin toteuttamiseksi valitaan sopiva menetelmä. Vaikka sisällön analyysiä arvostetaan sen puolueettomuuden ja systemaattisen analysoinnin vuoksi, sitä on myös kritisoitu yksinkertaisuudesta ja hajanaisuudesta. On tärkeää muistaa, että sisällön analyysissä järjestetään aineistoa eikä tehdä varsinaista analyysiä. (Kangasniemi ym. 2013, Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Tarkasteltaviksi valittiin yhteensä 9 kansainvälistä tutkimusta. Kaikissa tutkimuksissa työskenneltiin kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten parissa. Traumatietoista koulutusta käytettiin traumatietoisuuden lisäämiseen näissä tutkimuksissa. Neljässä tutkimuksessa tutkimukseen osallistui pelkästään sijaisvanhemmat. Yhdessä tutkimuksessa oli mukana kolme yliopistoa, työelämäyhteistyö ja opiskelijanäkökulma, koulutuksen osallistui 679 opiskelijaa. Yhdessä tutkimuksessa haastateltiin sekä nuoria että heille palveluita tuottavia tahoja. Yksi tutkimus oli puolistrukturoitu syvähaastattelu, jossa haastateltiin 8 nuorta, 6 sijaisvanhempaa ja kahta laillista hoitajaa. Asiantuntijapaneeliin perustuvaan tutkimukseen oli koottu asiantuntijoita lastensuojelun piiristä, lasten trauman asiantuntijoita, mielen-terveyden asiantuntijoita, esimiehiä, johtajia, traumaterapeutteja, sijaisvanhempia ja nuoria. Yksi tutkimus oli kirjallisuuskatsaus. Tutkimusten lapset ja nuoret olivat iältään 3–21-vuotta.

Tutkimuksessa tiedon koostamiseksi käytettiin kuvailevaa synteesiä, joka on menetelmä aikaisemman tiedon kuvailemiseen ja ymmärtämiseen (Kangasniemi ym. 2013). Kuvailevassa synteesissä verrataan tutkimuksista saatuja tuloksia keskenään. Synteesin teon vaiheisiin kuuluvat tutkimustarpeen osoittaminen, löydösten selittäminen sekä tutkimuksen laadun kuvaus. Samalla toteutetaan tutkimuksen laadun tarkkailua, jonka avulla varmistetaan tutkimuksen luotettavuutta sekä tarkkuutta. (Kangasniemi ym. 2013.)

Kuvailevassa synteesissä vertaillaan eri tutkimusten tuloksia keskenään, mikä auttaa hahmottamaan tieteenalan nykytilaa, tunnistamaan mahdollisia ristiriitoja ja ymmärtämään, miten eri tutkimukset tukevat tai haastavat toisiaan. Tässä prosessissa on useita vaiheita: ennen synteesin aloittamista on olennaista tunnistaa tutkimusongelma sekä perustella, miksi synteesi on tarpeellinen. Tässä vaiheessa kartoitetaan olemassa oleva tutkimusaineisto ja selvitetään mahdolliset tiedonaukot tai epäselvyydet. Tutkimustarpeen määrittelyn jälkeen keskitytään analysoimaan eri tutkimusten tuloksia. Tarkoituksena on ymmärtää, miten eri tutkimukset liittyvät toisiinsa ja millä tavoin ne voivat tukea tai haastaa toisiaan. Tässä vaiheessa tarkastellaan tutkimusten suunnittelua ja toteutusta, käytettyjä menetelmiä ja aineistoja sekä tulosten analysointia. Hyvälaatuista tutkimusta leimaavat muun muassa selkeät tutkimuskysymykset, luotettavat mittarit ja perustellut johtopäätökset. Laadun tarkkailu on tärkeä osa synteesiprosessia. Tässä vaiheessa arvioidaan käytettyjen tutkimusten luotettavuutta ja tarkkuutta, tarkastellen mahdollisia tutkimusmenetelmien tai tulosten tulkinnan vinoumia. Kuvaileva synteesi vaatii huolellista ja järjestelmällistä lähestymistapaa, joka sisältää tutkimusongelman määrittelyn, löydösten analysoinnin, tutkimuksen laadun arvioinnin ja laadun tarkkailun. Tämä varmistaa, että synteesi tarjoaa luotettavan katsauksen tutkimusalueen tilaan ja mahdollistaa pätevien johtopäätösten tekemisen. (Vilka 2023.)

Koska tutkimukset olivat englanninkielisiä, seuraava vaihe oli suomentaa tutkimukset. Suomentaminen tehtiin käännösohjelman avulla. Käännösohjelman käännös ei aina tuottanut oikeiden termien ja sitä kautta merkitysten löytymistä, joten käännöstyössä tarkkuus merkitysten säilymisessä oli huomiotava. Käännöstyön ohessa tein omin sanoin kirjoitetut muistiinpanot ja referaatit tutkimuksista. Analyysivaihe jatkui aineiston ymmärrykseen tähtäävällä ja toistetulla lukemisella kokonaiskuvan muodostamiseksi ja tutkimuskysymykseen vastaamiseksi. Luvuvaiheessa aineistosta tehtiin huomiota ja käsitekarttoja tutkimuskysymyksen kannalta olennaisista asioista. Aineiston analyysin avulla etsittiin

yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia tutkimuksista. Tutkimusten yhtäläisyydet liittyivät toisen tutkimuskysymyksen näkökulmiin traumainformoidun työotteen hyödyistä lastensuojelun sijaishuollossa. Traumainformaation lisäämiseksi puolestaan koulutus ja työkokemus olivat esille nousseita tekijöitä. Hypoteeseina kaikissa tutkimuksissa oli se, että traumainformaation lisääminen ja traumainformoitu työote on vaikuttava lähestymistapa traumatisoituneiden lasten kanssa työskenneltäessä. Aineiston kriittinen tarkastelu suhteessa tutkimuskysymykseen oli keskeistä, ja aineistoa analysoitiin, yhdisteltiin ja syntetisoitiin muodostaen jäsentynyt kokonaisuus. Lisäksi aineisto koottiin taulukkoon (Taulukko 3). (Kangasniemi ym. 2013).

Kuvailun rakentaminen aloitettiin tutkimusten numeroinnilla (yhdestä yhdeksään). Numerointi helpotti aineistosta nousseiden aiheiden jäsentelyä ja ”nimesi” tutkimukset yksinkertaisesti ja helposti muistettaviksi. Seuraavaksi etsittiin tutkimuskysymyksiin peilaten olennaisia tekstikatkelmia uudelleen lukemisen avulla. Tekstikatkelmista luotiin ilmaukset, jotka liitettiin käsitekarttaan. Käsitekarttojen luominen jäsenteli tutkittavan aiheen aihealueet tarkasteltaviksi kokonaisuuksiksi. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tapoihin viedä traumainformaatiota kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten kanssa toimiville nousivat yhdistäviksi keinoiksi koulutus ja työssäoppiminen sekä vanhemmille tarjottu psykoedukaatio.

Kuvio 4. Käsitekartta kysymykseen: Miten traumatietoisuutta on lisätty kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kanssa toimiville?

Alla olevassa kuviossa 5 esitellään pelkistetyt ilmaukset miellekartasta toisen tutkimuskysymyksen aineistosta nousseista asioista. Näistä syntyivät otsikot tulosten tarkasteluosioon ja ne olivat: traumatietoisuuden vaikutus rakentavaan vuorovaikutukseen, traumatietoisuus mielenterveyden tukemisessa nuorten arkiympäristöissä ja palveluiden kohdentamisessa, traumatietoisuuden hyödyt vanhemmuuteen, kasvattajuuteen ja suhteiden rakentamiseen ja traumatietoisuus turvallisten ympäristöjen luomisen lähtökohtana ja rajoitustoimenpiteiden vähentämiseen pyrkimisen keinona.

Kuvio 5. Käsitekartta kysymykseen: Millaisia vaikutuksia traumainformoidulla työotteella voidaan saavuttaa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten parissa?

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tulokset on ryhmitelty käsitekarttojen avulla nousseiden aiheiden ympärille. Ensin tarkastellaan ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla aineistosta nousseet tulokset ja sen jälkeen avaan tutkimuksista esille nousseita traumainformaation lisäämisen hyötyjä, jotka vastasivat toiseen tutkimuskysymykseen.

7.1 Traumatietoisuuden lisääminen kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten kanssa työskenneltäessä

7.1.1 Traumatietoisuuden lisääminen koulutuksen ja työssäoppimisen avulla

Niin kutsuttua hiljaista tietoa on varsinkin pitkään työskennelleillä henkilöillä. Spinellin, Rileyyn, Jenan, Ellisin, Bogardin ja Kisielin (2018) tutkimuksessa palveluntarjoajat mainitsivat pitkän työkokemuksen ja työssäoppimisen merkityksellisenä tekijänä. He kuvasivat nuorten kanssa työskentelyä parhaana ”koulutuksena”. Tutkimuksessa korostui myös pitkään työssä olleiden tieto nuorista, joka auttoi heitä työssään. (Spinelli ym. 2018.) Popescu, Strand, Way, Williams-Hecksel ja Avramovitz (2017) tutkivat kolmen eri yliopiston yhteistyönä järjestämän traumatietoisen kurssin opiskelijan, työelämäyhteistyökumppanien ja opettajien näkökulmia. Tutkimuksessa kuvattiin traumainformaatiokurssin suorittaneiden opiskelijoiden valmiuksista työelämässä ja työllistymisestä kurssin sisältöjen näkökulmasta tulosten mukaan.

Tutkimuksessa opiskelijat suorittivat käytännönharjoittelun, jossa heillä oli mahdollisuus viedä teoriassa oppimiaan asioita työhön asiakkaiden kanssa toimiessaan. He saivat työelämän edustajilta ja opettajilta palautetta työstään ja kävivät keskustelua reflektoiden työtään. Opiskelijat olivat sitä mieltä, että työssäoppiminen oli merkityksellistä yhtenä tärkeänä tekijänä traumataustaisten nuorten kohtaamisissa ja traumatietoisen työotteen oppimisessa. Heillä oli paremmat valmiudet kohdata traumataustaisia lapsia ja nuoria kurssin suoritettuaan ja työnantajan näkökulmasta he olivat valmiuksiensa vuoksi haluttua työvoimaa. (Popescu ym. 2017.)

Tutkimuksissa nousi esille nuorten toive kohdata heidät ennen kaikkea ihmisinä vuorovaikutustilanteissa (Spinelli ym. 2018). Näitä vuorovaikutustaitoja opittiin työssä (Spinelli ym. 2018). Nuoret kuvasivat turvallista aikuista myönteisellä asenteella heihin suhtautuvana, välittävänä, positiivisesti työhönsä sitoutuneena ja henkilönä, joka mallinsi luottamusta suhteessa. Vanhemmat puolestaan sanoittivat tärkeinä myös henkilökunnan sanattomat vihjeet ja he pitivät työntekijöistä, joilla oli positiivinen asenne, lämmin, ystävällinen ja kunnioittava äänensävy. (Greer 2021, Spinelli ym. 2015.) Spinelli ym. (2015) tutkimuksen mukaan koulutus ei korvaa vuosien kokemusta toimia nuorten kanssa.

7.1.2 Traumatietoisuuden lisääminen psykoedukaation avulla

Sullivan, Kelly, Murray ja Ake (2016) järjestivät sijaisvanhemmille traumatietoisen vanhemmuuden työpajan, joka sisälsi 8 moduulia, joissa oli 9 traumatietoisen vanhemmuuden elementtiä. Jokaisessa moduulissa oli lisäksi työkirja ymmärryksen syventämisestä soveltamalla käsitteitä lapseen. Moduulit sisälsivät myös interaktiivisia aktiviteetteja sekä mahdollisuuksia keskusteluun muiden vanhempien kanssa. Käytössä ollut RPC (Resource Parent Curriculum) menetelmä sisältää tietoa lapsuuden eri kehitysjaksoista ja tapausesimerkkejä 8kk- 15-v lapsista. Tavoitteena koulutuksella oli pyrkiä anta-

maan vanhemmille resursseja tuntea olevansa kyvykkäitä hoitamaan trauman kokenutta lasta, parantaa osallistujien kykyä sietää vaikeita käytösmalleja ja tätä kautta vähentää sijoitusten epävakautta. Työpajoja ohjasi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen. Osallistujat vastasivat kyselyyn ennen koulutusta, välittömästi koulutuksen jälkeen ja 2kk koulutuksen jälkeen. Heti koulutuksen jälkeen arvioitu olevan vaikutusta vanhemman traumatietoiseen käyttäytymiseen ja vanhemmuuden tehokkuuteen, mutta vaikutukset vähenivät nopeasti. Vaikutusta lapsen käyttäytymiseen ei havaittu. (Sullivan ym. 2018.) Sijaisvanhemmille suunnattujen koulutusten vaikuttavuutta kritisoivat Kinsey ja Schlösser (2013). Heidän katsauksessaan ainoastaan sijoituksen vakaus oli tekijä, jossa näkyi mahdollisesti intervention vaikutus.

CARE traumatietoisessa koulutusohjelmassa toiminta perustuu vanhemman johtajuuteen. CARE menetelmässä sijaisvanhemmille tarjotaan tukea ja koulutusta 5–11-vuotiaiden lasten kanssa toimimisessa. Koulutuksessa pyritään ennaltaehkäisevään työhön sekä vuorovaikutuksen perustaitojen tukemiseen. CARE pyrkii parantamaan vanhemman ja lapsen välistä suhdetta korvaamalla epäjohtomukaisen kurin tai liiallisen sallivuuden, positiivisten käyttäytymisen hallintataitojen ja strategioiden avulla. Menetelmään kuuluu viikoittaiset ryhmätapaamiset. Ohjaajat myös soittivat vanhemmille ja tekivät kotikäyntejä. Menetelmällä on osoitettu olevan vaikutusta lasten käytösongelmiin ja tutkimuksen mukaan se paransi kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten vakautta ja tuloksia. Tutkimuksessa kuitenkin tuotiin esille, että äärimmäisen aggressiivisesti käyttäytyviä tai vaikeasti käytöshäiriöisiä nuoria hoidettaessa CARE-menetelmä ei ole tarkoituksenmukaisin. (Wood, Dougherty ja Rubin 2017.)

7.2 Traumainformaation lisäämisen hyödyt lastensuojelun sijaishuollossa

7.2.1 Traumatietoisuus mielenterveyden tukemisessa nuorten arkiympäristöissä ja palveluiden kohdentamisessa

Woodin ym. (2017) tutkimuksessa todettiin kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten olevan entistä vaikeampi päästä tarvitsemiensa mielenterveyspalvelujen pariin. Näyttöön perustuvia, traumainformoituja malleja onkin tuotu nuorten arkeen vastaamaan tähän mielenterveyspalvelujen saatavuuteen liittyvään problematiikkaan. Tutkimuksessaan Wood ym. (2017) toivat esille traumatietoisten toimintatapojen merkityksen nuorten mielenterveyden tukemiseksi.

Spinelli ym. (2018) selvittivät tutkimuksessaan sekä nuorten, että heille palveluja tuottavien tahojen näkemyksiä traumainformoiduista palveluista. Nuoret ja palveluntuottajat olivat osittain erimielisiä esimerkiksi nuorten traumasta selviytymisen keinoista. Siinä, missä nuorilla itsellään oli positiivinen ajatus siitä, että he käyttävät selviytymiseen keinoina ystäviä, perhettä ja musiikkia, palveluntuottajat näkivät nuorten käyttävän esimerkiksi huumeita traumasta selviytymisen keinona. Spinelli ym. (2018) pohtivat eroavaisuuksien syyn voivan olla erilainen näkemyspäihdeongelmasta ja nuorten mahdollinen vähättely päihdeongelmastaan. Tutkimuksessa nuoret ilmaisivat yhdeksi kehittämiskohdeksi työntekijöiden tutustumisen heidän tapauksiinsa ja heidän tuntemiseensa yksilöllisten palveluiden tuottamiseksi. Tutkimukseen osallistuneen nuoren sanoin vapaasti suomentamanani *"työntekijän pitäisi palata nuoren menneisyyden traumaan, tulla sieltä takaisin ja tarkastella tilannetta sen tiedon valossa."* Tämän voisi tulkita nimenomaan traumatietoiseksi lähestymistavaksi kohdata nuori

palveluissa. Traumatietoisuuden lisäämistä ja yhteisen ymmärryksen ja käsitysten lisäämistä on jatkettava, jotta palvelut voidaan räätälöidä nuoren erityispiirteisiin ja tarpeisiin parhaiten vastaaviksi. (Spinelli ym. 2018.)

7.2.2 Traumatietoisuuden lisäämisen vaikutus rakentavaan vuorovaikutukseen

Sullivanin ym. (2016) sekä Greerin (2021) mukaan sijaisvanhemmat, joilla ei ole traumatietoisuutta, näkevät lapsen käyttäytymisen pulmat tahallisina tai seurauksena heidän riittämättömyydestään vanhempina. Nuoren käyttäytyminen voidaan tulkita huomion hakuisuudeksi ja ”tuhmuudeksi.” Greer (2021) ehdottaa ratkaisuksi traumatietoisin linssin käyttämistä nuorten kanssa ja uudelleen määrittelee huomionhakuisuuden yhteydenhauksi. Nuoren käyttäytymisen taustojen ymmärtäminen vaatii kykyä nähdä nuoren käyttäytymisen taakse. Käyttäytymishäiriöt johtavat sijoituspaikan vaihtumiseen ja toisaalta sijoituspaikan vaihtuminen lisää käyttäytymishäiriöitä. Tutkimuksessa traumatietoisuus lisäsi sijaisvanhempien reagointia käyttäytymisongelmiin tavalla, joka auttaa nuorta oppimaan taitoja ja itsetuntemusta, jotta hän voi muokata käyttäytymistään. (Wood ym. 2017, Greer 2021.)

Nuoret listasivat toiveitaan kohtaamisen suhteen ja he toivoivat, että heidät nähdään ihmisinä, ymmärretään, että he tekevät virheitä ja oppivat niistä, annetaan heille toivoa tulevaisuuteen, juhlietaan pieniä onnistumisia. Myös mahdollisuus nuorelle avautua ja jakaa kokemuksia nähtiin tärkeänä. Traumatietoisuus auttaa kasvattajaa ymmärtämään nähdyksi ja kuulluksi tulemisen tärkeyden. Kohtaamisissa nuorten näkökulmasta korostuivat myötätunto, empatia, se, ettei ota asioita henkilökohtaisesti, sanojen käyttö, kehon kieli ja äänensävy, jolla puhutaan. Palvelun tarjoajat puolestaan uskovat, että nuoren kuullessa positiivisia asioita itsestään useammalta ihmiseltä he alkavat uskoa, että heillä on toivoa. (Spinelli ym. 2018.)

7.2.3 Traumatietoisuuden hyödyt vanhemmuuteen, kasvattajuuteen ja suhteiden rakentamiseen

Traumatietoisuus hyödyntää vanhemmuutta ja kasvattajuutta tutkimusten mukaan auttaen aikuista sietämään vaikeita käyttäytymismalleja, lisäten kasvattajan kyvykkyyttä sekä luoden positiivisempaa vanhemmuutta (Sullivan ym. 2016). Näiden lisäksi Wood ym. (2017) havaitsivat tutkimuksessaan traumainformoidulla työotteella saavutettavan lasten parempia kehitystuloksia ja kasvattajan stressin vähentymistä. Heidän mukaansa kasvattajuus paranee, epäjohdonmukainen, liian salliva tai liian rankaiseva kasvatustapa vähenee traumatietoisuuden lisääntyessä. Kasvattajien perustaidot olla vuorovaikutuksessa kehittyivät. (Wood ym. 2017.)

Lapsi kasvaa suhteissa ja traumatisoitunut lapsi on usein pudonnut suhteesta. Yhteyden rakentaminen vanhempiin nähdään kriittisenä tekijänä kroonisen stressin puskuroidinnassa. Traumainformaation lisääminen paransi lasten ja aikuisten välisiä suhteita. Sijoituksen vakaus parani ja lapsen fyysisen, psyykkisen ja emotionaalisen turvan tunne vahvistui. (Sullivan ym. 2016, Wood ym. 2017 ja Greer 2021.) Vanhempien mukaan ottamisen tulokset traumatietoisuuden lisäämisen vaikutuksiin olivat Tullberg, Kerker, Muradwij ja Saxe (2015) mukaan mullistavia. Tutkimuksissa perhe oli lasten niimeämänä tärkein ja heidän mielestään heistä eniten huolta pitävä taho. Vaikka perheessä ei kyetty vastaamaan lapsen tarpeisiin, lapsille perheestä erilleen joutuminen ja yhteyden katkeaminen olivat

traumaattisia kokemuksia. Angelow, Niwhede ja Psouni (2023) peräänkuuluttavatkin kotiin tuotavien palveluiden merkitystä palveluiden vaikuttavuuden näkökulmasta.

7.2.4 Traumatietoisuus turvallisten ympäristöjen luomisen lähtökohtana ja rajoitusten vähentämiseen pyrkimisen keinona

Turvan merkitys myös ympäristön kodinomaisuutena tuli tutkimuksessa esille. Traumatietoisuus auttaa sijaishuollon parissa työskenteleviä luomaan fyysisesti, psyykkisesti ja emotionaalisesti turvallisia ympäristöjä. (Sullivan ym. 2016.) Turvan tunne on pohja kaikelle toiminnalle. Nuoret kuvasivat turvallista ympäristöä paitsi henkilökunnan ominaisuuksina ja suhteina heihin myös ympäristön turvallisuutena. Turvalliset aikuiset olivat positiivisesti asennoituneita, pystyivät kuuntelemaan nuorta, huolehtimaan nuoren tarpeista ja tunteista ja jotka nuoret kokivat oikeudenmukaisina.

Turvallisuutta toivat myös tarkoituksenmukaiset tilat. Turvallista tilaa nuoret kuvasivat kodinomaisina. Fyysisen ympäristön muuttaminen houkuttelevammaksi, normalisoidummaksi ja mukavammaksi nousi myös esille tutkimuksissa. Aistihuoneet ja lepohuoneet mainittiin myös traumainformoitujen ympäristöjen ominaisuutena sekä rauhoittavat toiminnot: lämmin kylpy, laavalampun katsominen tai laventelin tuoksu. Nuorille toivottiin yksilöllisiä aistityökaluja. Keinutuolit, keinut, riippumatot ja pallo, jonka päällä voi pomppia, auttavat rytmikkäiden liikkeiden avulla. (Le Bell ym. 2010, Greer 2021.) Tunneilmastoltaan turvallinen sijoituspaikka olisi sellainen, jossa kaikki ei olisi lukittua, koska lukitut tilat nuoret kokivat viesteinä ei-ihmisyydestä. Sääntöjen liiallinen tiukkuus ja joustamattomuus yksilöllisten tarpeiden mukaan oli myös turvattomuuden ilmapiiriä luovaa. (Spinelli ym. 2018.)

Le Bell ym. (2010) toivat tutkimuksessaan esille traumatietoisuuden merkityksen pyrkimyksessä rajoitustoimenpiteiden vähentämiseksi. Rajoitustoimenpiteiden kokeminen ja näkeminen aiheuttavat uudelleentraumatisoitumista nuorissa ja ovat työntekijälle merkittävä stressiä aiheuttava tekijä. Tutkimuksessa todettiin, että ennaltaehkäisevät toimet kuten väkivallan ja riskitekijöiden tunnistaminen, varhainen puuttuminen, jossa konfliktiin reagoidaan välittömästi ennen kuin se kärjistyy, edistää rajoitusten vähentämistä. Lisäksi todettiin, että vähiten kokemusta omaavat työntekijät joutuivat käyttämään kokeneempia useammin rajoitustoimenpiteitä. Rajoitusten vähentäminen alkaa vahvasta johtajien sitouttamisesta, suunnitelmallisuudesta, tilanteiden raportoisesta ja tilanteiden läpikäymisestä. Tutkimuksen mukaan rajoitusten vähentyminen vaikutti niin, että työntekijöiden poissa-olot vähenivät ja työtyytyväisyys parani. (Le Bell ym. 2010.)

8 POHDINTA

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia, pohditaan opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta sekä työn hyödynnettävyyttä opiskelijan ja toimeksiantajan näkökulmasta. Lisäksi tuodaan esille kehittämisideoita ja jatkotutkimusaiheita. Johtopäätökset toimivat yhteenvetona opinnäytetyölle.

8.1 Tulosten tarkastelua

Kirjallisuuskatsauksen tuloksena löydettiin keinoja traumatietoisuuden lisäämiseen sekä sen tuomia hyötyjä lastensuojelun sijaishuollon kontekstissa. Keskeisiksi keinoiksi nousivat erilaiset koulutukset, työssäoppiminen ja kasvattajille suunnattu psykoedukaatio.

Traumatietoisuus työyhteisössä on tärkeää niin nuorten, työntekijöiden kuin työnantajienkin näkökulmasta. Vaikka traumatietoisuuden vaikuttavuutta voi olla osittain vaikea arvioida, sen hyödyt ovat kuitenkin nähtävissä eri näkökulmia tarkasteltaessa. Työntekijöiden traumatietoisuutta voidaan lisätä koulutuksilla ja työssä oppimalla (Popescu ym. 2012). Tarjolla on kursseja ja runsaasti tietoa aiheesta myös internetissä. Tutkimusten mukaan kasvattajien traumatietoisuutta voitiin lisätä muun muassa psykoedukaation avulla (Sullivan ym. 2016, Wood ym. 2017).

Tutkimukset osoittavat, että tieto traumatietoisuudesta voi kadota ilman jatkuvaa ylläpitoa (Angelöw ja Niwhede 2023). Siksi koulutusta on tarjottava säännöllisesti, ja työntekijöiden on käytävä dialogia omasta työstään ja toimintatavoistaan. Pelkkä tietoperusta ei riitä, vaan teoria on vietävä käytäntöön aidoissa asiakastilanteissa. Tutkimuksen perusteella opiskelijat ja työnantajat pitivät työssäoppimisesta tärkeänä, sillä se loi varmuutta kohdata traumoja kokeneita nuoria. (Popescu ym. 2012.) Tietoperusta auttoi kasvattajia ymmärtämään nuorten käyttäytymisen yhteyden hakemisena huomion hakemisen ja tahallisen huonosti käyttäytymisen sijaan (Greer 2021). Ymmärrys lisäsi kasvatustajien pystyvyyttä ja vähensi työntekijöiden vaihtuvuutta. Myös rankaisevien käytäntöjen, kuten rajoitustoimenpiteiden, tarpeen väheneminen oli havaittavissa. (Le Bel ym. 2010.)

Traumainformoidun työotteen missiona on luoda mahdollisuuksia jokaisen ihmisen kasvaa ja kukoistaa ja saada itselleen räätälöityä tukea ja apua sitä tarvitessaan. Visio puolestaan on traumatietoisuuden lisääminen kaikilla systeemin tasoilla sekä inhimillisen kärsimyksen ja väkivallan vähentäminen, toipumisen mahdollistuminen, oppiminen sekä kustannustehokkuus. (Sarvela ja Auvinen 2020, 10.) Traumatietoinen yhteiskunta rakentuu kehittämällä kustannustehokkaita ja inhimillisiä toimintatapoja. Traumatietoisuus on vietävä yksilötason lisäksi julkisiin palveluihin, politiikkaan ja järjestelmiin. Systeemitasolla tarvitaan laajoja muutoksia, jotka toistetaan, levitetään ja virallistetaan politiikassa. (Sarvela 2020, 16–17.) Traumatietoisuutta voidaan lisätä kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten kanssa työskenneltäessä monin eri keinoin. Yksi keskeinen tapa on traumainformoitu työote, joka pitää sisällään useita eri kerroksia yhteiskunnallisesta tasosta yksilötasolle. Tutkimukset korostavat, että traumatietoisuutta on tärkeää lisätä kaikilla tasoilla, ja paras tulos saavutetaan, kun tietoisuus ja toimintatavat jalkautetaan koko yhteiskuntaan. (Le Bell ym. 2010.)

Organisaatiotasolla johtajuudella on merkittävä rooli. Johtajien sitoutuminen ja aktiivinen, johdonmukainen johtaminen ovat avainasemassa traumatietoisuuden juurruttamisessa (Le Bell ym. 2010).

Politiikan tasolla tarvitaan ennaltaehkäisyyn, traumatietoiseen hoitoon sekä perhe- ja asiakaslähtöiseen hoitoon perustuvia käytäntöjä (Conradi ym. 2010).

Koulutus ja työssäoppiminen ovat tärkeitä traumatietoisuuden lisäämisen keinoja. Hiljainen tieto, joka kertyy pitkän työkokemuksen myötä, on arvokasta. Spinellin ym. (2018) tutkimuksessa pitkään työssä olleiden kokemus ja työssäoppiminen nousivat merkittäviksi tekijöiksi. Opiskelijoiden näkökulmasta käytännönharjoittelu ja teoriassa opitun soveltaminen työssä olivat tärkeitä keinoja oppia kohtaamaan traumataustaisia nuoria (Popescu ym. 2017). Työhön ja nuoriin positiivisesti suhtautuva asenne, omaan ja nuoren elämään uteliaasti suhtautuen ja yhdessä tilannetta tarkastellen ja yhdessä ratkaisuja löytäen pääsee ammattilaisena jo pitkälle. Lisäksi tarvitaan tietoa, taitoa ja ongelmanratkaisukykyä vankan koulutuksen lisäksi. Traumatietoisuutta opitaan teorian lisäksi työyhteisöissä, dialogeissa tiimien, työntekijöiden ja johtajien kanssa. Jokainen kohtaaminen nuoren kanssa on myös oppimisen paikka. Lastensuojelutyössä haasteena on tiedon soveltaminen käytäntöön ja työkokemus antaa siihen oivan mahdollisuuden. Traumatietoisuudessa tiedon lisäksi kyse on vahvasti asenteesta (Kuvajainen 2023, 226). Teoreettisen tiedon lisäksi traumatietoisuudessa on tärkeää omaksua myötätuntoinen asenne itseä ja nuorta kohtaan. Nämä asenteet opitaan työyhteisöissä ja juuri näissä Uusitalon (2018, 35–36) ja Kuvajaisen (2023, 235) mainitsemissa vuorovaikutustilanteissa asiakkaiden kanssa.

Traumatietoisuuden lisääminen lastensuojelun sijaishuollossa tarjoaa monia merkittäviä hyötyjä nuorten mielenterveyden, palveluiden kohdentamisen, vuorovaikutuksen, vanhemmuuden, suhteiden rakentamisen, rajoitustoimenpiteiden vähentämisen sekä turvallisten ympäristöjen luomisen näkökulmasta. Lastensuojelun sijaishuollon kontekstissa tiedostetaan se, että palvelun piiriin tulevat nuoret ja perheet ovat kokeneet valtaväestöä enemmän lapsuuden haitallisia kokemuksia ja traumoja ja että posttraumaattiset stressireaktiot ovat yleisiä tässä ryhmässä. Lapsuuden haitalliset kokemukset ovat suuri pahoinvoinnin lähde ja aiheuttaa vuositasolla mittavia kustannuksia. Haitalliset kokemukset aiheuttavat toksista stressiä, jolla puolestaan on kauaskantoiset seuraukset ihmisen myöhemmälle sairastavuudelle. (Becker-Weidman 2008, Greeson ym. 2010, SAMHSA 2011, Elomaa 2016, van der Kolk 2017, Burke Harris 2019, Hughes 2021, Linner Matikka 2022, Kuvajainen 2023, Westerlund-Cook 2023, Pitkänen 2023 ja Pelkonen 2024.) Vaikka tietoisuus traumaista on olemassa, on traumatietoinen vuorovaikutus ja työskentely haasteellista sen moniulotteisuuden vuoksi. Lisäksi työssä kohdataan haasteita teorian käytännön työhön ja toimintaan siirtämisessä.

Woodin ym. (2017) tutkimus osoitti, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten on vaikea päästä tarvitsemiensa mielenterveyspalvelujen piiriin. Nuorten mielenterveyspalvelut ovat myös Holmbergin (2023) mukaan ylikuormitetut ja saatavuus on sattumanvaraista. Traumatietoisten mallien tuominen nuorten arkeen voi vastata tähän haasteeseen, tarjoten nuorille tarvittavaa tukea ja resursseja mielenterveyden ylläpitämiseksi. Koska mielenterveyspalveluiden saatavuus on heikkoa ja terapiatkaan eivät yksinomaan ole ratkaisu nuorten auttamiseksi, tarvitaan arkeen jalkautettavia menetelmiä ja traumatietoisuutta nuorten kanssa toimiville. Sarvelan (2022, 29) mukaan traumaista toipumista tapahtuu kaikilla järjestelmän tasoilla ja muuallakin kuin terapioiden. Traumatietoisuuden avulla voidaan kaikki tahot osallistaa yksilöiden ja yhteisöjen traumaista toipumisen prosessiin. (Sarvela 2022,

29.) Kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten kasvuympäristön traumatietoisuuden lisääminen tuottaa nuoren arkeen suuremman määrän traumatietoisia kohtaamisia ja toimintatapoja.

Spinelli ym. (2018) havaitsivat tutkimuksessaan, että nuoret ja palveluntarjoajat olivat erimielisiä nuorten traumasta selviytymisen keinoista. Nuoret itse kertoivat käyttäneensä selviytymiskeinoinaan ystäviä, perhettä ja musiikkia, kun taas palveluntarjoajat näkivät nuorten turvautuneen huumeiden käyttöön. Erojen taustalla saattaa olla erilaisten päihdekäsitysten lisäksi nuorten mahdollinen vähätely päihdeongelmastaan. Tutkimuksessa mukana olleiden nuorten mukaan työntekijöiden tulisi tuntea heidän taustansa ja tarjota yksilöllisiä palveluita, mikä on mahdollista traumatietoisuuden avulla. Nuorten ja perheiden mukaan ottaminen traumainformoidun sijaishuollon kehittämiseksi on tärkeää. (Le Bell 2015.) Yhteisen kielen löytäminen ja yksilöllisyyden huomioiminen palveluiden tarjoamisessa on kohdennettujen ja vaikuttavien ratkaisujen löytämisen avain.

Sullivan ym. (2021) mukaan sijaisvanhemmat, joilla ei ole traumatietoisuutta, voivat tulkita lasten käyttäytymisongelmat tahallisiksi tai heijastuksiksi omasta riittämättömyydestään. Traumatietoinen linssi auttaa ymmärtämään nuorten käyttäytymisen taustalla olevia syitä ja tukee heitä oppimaan uusia taitoja ja itsetuntemusta, vähentäen näin käyttäytymishäiriöitä ja sijoituspaikkojen vaihtumista. Traumatietoisuus auttaa vanhempia sietämään vaikeita käyttäytymismalleja ja parantaa kasvattajan kykyä sekä luo positiivisempaa vanhemmuutta. Wood ym. (2017) havaitsivat, että traumainformoidulla työotteella voidaan saavuttaa parempia kehitystuloksia lapsille ja vähentää kasvattajan stressiä, jolloin kasvatustavat muuttuvat johdonmukaisemmiksi ja vähentää kasvatustapojen liiallista rankaisevuutta tai sallivuutta. Traumataustaisen nuoren käyttäytymisen juurisyiden ymmärtäminen auttaa kasvattajaa näkemään käyttäytymisen seurauksena mahdollisesti koetuista traumoista ja kasvattajaan yhteyden hakemisena. Kasvattajan on hyvä pohtia haastavissa tilanteissa: Mitä nuorelle on tapahtunut, miksi hän toimii tilanteissa niin kuin toimii? (Sarvela ja Auvinen 2020.) Nuorille pitää luoda traumasensitiivisiä ja traumatietoisia palveluita, joissa nuori toimii oman elämänsä asiantuntijana ja tulee kuulluksi ja nähdyksi ihmisenä, yksilönä ja kohdatuksi myötätuntoisen, arvostavan ammattilaisen toimesta (Spinelli ym. 2018, Greer 2021).

Nuoren taustojen tunteminen voi aiheuttaa ristiriitaa, sillä ennakkotiedot voivat estää kohtaamista ja synnyttää ennakkoluuloja, pelkoja ja rooleja (Sarvela ja Auvinen 2020, 9). Lamberg (2018, 94) kuvaa lastensuojelun kohtaamisissa ei-tietämisen asennetta, jossa vuorovaikutukseen asetutaan kuuntelemaan ilman totuuden tai maalin tavoitetta ja tutkitaan tilannetta empaattisesti ja kunnioittaen. Nuoreen olisi hyvä tutustua ilman ennakkoluuloja luovaa taustatietoa, jotta kohtaaminen ja puolueettomien havaintojen tekeminen onnistuu. Westerlund-Cook (2023, 85) korostaa tulevaisuuteen katsomisen ja kasvattajan resilienssin tärkeyttä.

Työntekijän tulisi pyrkiä ei-tietämisen tilaan, jossa ennako-odotukset ja liiallinen tietäminen eivät vaikuta, vaan tilannetta tarkastellaan avoimesti ja arvostavasti yhdessä asiakkaan kanssa. Sarvela ja Auvinen (2020, 9) painottavat yhteisen kielen löytämistä eri rooleissa toimivien ihmisten kesken. Traumainformoidussa työotteessa pyritään kuuntelemaan asiakasta aidosti ja löytämään yhteinen kieli, mikä mahdollistaa yksilöllisten palveluiden ja vaikuttavien ratkaisujen löytämisen. Tämä sitouttaa ja valtaannuttaa nuorta ottamaan vastuuta omasta hyvinvoinnistaan.

Traumatietoisuus auttaa sijaishuollon parissa työskenteleviä luomaan fyysisesti, psyykkisesti ja emotionaalisesti turvallisia ympäristöjä (Sullivan ym. 2016). Nuoret arvostavat turvallisia aikuisia, jotka kuuntelevat, huolehtivat heidän tarpeistaan ja tunteistaan, ja joita he pitävät oikeudenmukaisina. Fyysisen ympäristön tulisi olla kodinomainen ja houkutteleva, sisältäen esimerkiksi aistihuoneita ja rauhoittavia toimintoja, kuten lämpimiä kylpyjä ja laventelin tuoksua. (Le Bell ym. 2010, Greer 2021.) Kodin ulkopuolelle sijoittaminen voi olla traumaattista itsessään sekä perheelle, että nuorelle. Sijoitus tuo mukanaan muutoksia nuoren elämään. Onkin tärkeää, että palveluissa tiedostetaan uudelleen traumatisoitumisen mahdollisuus ja rakennetaan sijaishuollon organisaatiot ja ympäristöt traumatietoisiksi. Jos lapsen kotona asuminen on mahdotonta tuesta huolimatta ja sijoitukseen päädytään, lasten sijaishuollon ympäristöjen tulisi olla turvan tunnetta tarjoavia sekä tunneilmastoltaan, että fyysisten ympäristöjensä puolesta. Yksiköiden tulisi olla kodinomaisia, ihmisyyden myös nuorissa tunnistavia ja vahvojen vuorovaikutus- ja tunnetaitojen omaavien, lempeiden ja myötätuntuisen työntekijöiden ”asuttama.”

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö toteutuksessa menetelmänä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, jota voidaan kutsua myös narratiiviseksi kirjallisuuskatsaukseksi (Vilkka 2023, 204). Työn tarkoituksena oli etsiä tutkimustuloksia siitä, millä tavoin traumainformaatiota on lisätty lastensuojelun sijaishuollossa sekä millaisia hyötyjä traumatietoisuuden lisäämisestä on voitu nähdä. Kuvailevaa kirjallisuuskatsaukseen on kohdistunut kritiikkiä menetelmän subjektiivisuuden ja sattumanvaraisuuden vuoksi. Kirjallisuuskatsauksen tekijällä on oltava asiantuntijuutta aineiston haun, valinnan ja käsittelyn prosessin suhteen. Tutkijan ammattietiikka vaatii eettisten periaatteiden, normien ja hyveiden noudattamista tutkimustyössä. Opinnäytetyön eettinen laatu edellyttää tieteellisiä taitoja ja asianmukaisia toimintatapoja. Kirjallisuuskatsauksen eettisyys ja luotettavuus arvioidaan tiedon koostamisen yhteydessä. (Kangasniemi ym. 2013, 292.) Tässä opinnäytetyössä lähtökohtana on tekijän koulutus ja kokemus ja kiinnostus aihetta kohtaan.

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa luotettavuuden arvioinnin perusteena on aineiston valintaprosessin avoin kuvaus. Luotettavuutta heikentää tilanne, jossa opinnäytetyöntekijällä on tiedostettua tai tiedostamatonta tarkoitushakuisuutta aineistonvalinnassa, mutta tästä ei raportoida. Eksplisiitissä aineistonvalinnassa, jota tässä kirjallisuuskatsauksessa on käytetty, on erityisen tärkeää raportoida aineiston valinnan vaiheet ja perusteet. Tutkijan on valittava mahdollisimman täsmällisesti tutkimuskysymysten kannalta olennaiset tutkimukset. Ilman tätä raportointia aineiston analysoinnin perusteella tehdyt johtopäätökset voivat joutua kyseenalaisiksi. Alkuperäistutkimusten valinta tulisi suorittaa vähintään kahden tutkijan toimesta, jotka toimivat toisistaan riippumattomasti. Opinnäytetyössä se ei tässä tapauksessa ollut mahdollista, mutta olisi lisännyt tutkimuksen luotettavuutta. (Kangasniemi ym. 2013, 298, Vilkka 2023.)

Opinnäytetyössä plagiointi on kiellettyä, ja suorat lainaukset tulee merkitä selkeästi ohjeistuksen mukaan. Viittaukset ovat rehellisiä, ja johdonmukaiset lähdemerkinnät ovat välttämättömiä. Lähdeviitteillä osoitetaan asiantuntemus ja annetaan lukijalle mahdollisuuden tarkastaa väitteiden oikeellisuus. (Hirsjärvi ym. 1996, 23–27.) Opinnäytetyössäni olen selkeästi, Savonia ammattikorkeakoulun raportointiohjeiden mukaisesti tehnyt viittaukset ja lähdemerkinnät.

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena oli etsiä ja analysoida tutkimustuloksia, joita voidaan hyödyntää lastensuojelun erityistason yksikössä ammatillisen auttamistyön tukena. Opinnäytetyön aineisto valittiin siten, että se vastaa mahdollisimman kattavasti määriteltyihin tutkimuskysymyksiin. Haku-prosessista on tehty visuaalisia kuvioita, ja aineistonvalinnan vaiheet on raportoitu. Kirjallisuuskatsausta varten tehtiin tiedonhaut Finnasta ja Ebscohostista. Tulosten vahvistettavuus on yksi keskeisin tekijä luotettavuuden arvioinnissa. Tarkoitus on kuvata analyysin perusaineiston avulla tutkijan päätyminen päätelmiin ja tuloksiin. (Kangasniemi ym. 2013, 297.) Luotettavuus ja eettisyys liittyvät tiiviisti toisiinsa opinnäytetyössä. Tutkimuskysymysten selkeys, teoreettinen perusta ja johdonmukaisuus vaikuttavat luotettavuuteen. Luotettavuuden säilyttämiseksi on tärkeää tuottaa yhdenmukaisia johtopäätöksiä. (Kangasniemi 2013.) Opinnäytetyön aiheen laajuuden vuoksi tiedonhaun huolellisuus ja mahdolliset käännöstyöt voivat vaikuttaa luotettavuuteen. Tutkijan ammattietiikkaan sitoutuminen, viittausten oikea käyttö, plagioinnin välttely ja huolellinen tiedonhaku ovat keskeisiä tekijöitä eettisesti hyvän ja luotettavan opinnäytetyön tekemisessä. (Hirsjärvi ym. 1996, 23–27.)

Tutkimuskysymykset ohjasivat kirjallisuuskatsauksen aineiston tarkastelua. Koska tässä katsauksessa aineiston on valinnut ainoastaan yksi henkilö, sillä voi olla heikentävä vaikutus katsauksen luotettavuuteen. Opinnäytetyössä on haettu tutkimuksia traumainformoidun työotteen hyödyistä ja traumatietoisuuden lisäämisen tavoista ja luotu mahdollisimman laaja ja luotettava kokonaisuus. Teoriaan on koottu traumainformoituun työotteeseen liitettävää teoriaa tutkimusten ja kirjallisuuden avulla. Aineistossa on pyritty laajan yleiskuvan rakentamiseen tutkittavasta ilmiöstä. Tämä opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, johon on käytetty mahdollisimman uusia, kansainvälisiä tutkimusartikkeleita.

Työn tuloksia analysoidessani pohdin tutkimuskysymysten asettelua suhteessa haluttuun tietoon. Kysymykset olivat mielestäni osittain haasteellisesti aseteltuja. Koska opinnäytetyöprosessi on samalla oppimisen prosessi opiskelijalle, jouduin usein palaamaan pohdintaan kysymyksen asettelusta ja eettiseen näkökulmaan kysymysten uudelleen muotoilemisesta prosessin aikana. Esimerkiksi ajatus, onko työssäoppiminen menetelmä, vai tapa toimia, heräsi työn edetessä. Tutkimuskysymys traumainformaation hyödyistä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kanssa työskenneltäessä oli mielestäni selkeä ja tuloksia kysymykseen löytyi runsaasti.

8.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkokehittämisen ideat

Opinnäytetyön aihetta pohtiessani olin vakuuttunut kohtaamisen ja vuorovaikutuksen vaikuttavuudesta sosiaalialan työkentällä. Koen myös näiden taitojen olevan oman osaamiseni kärkeä asiakaspalautteen perusteella. Opettaja mainitsi traumainformoidun työotteen ja tutustuttuani siihen innostuin aiheesta ja sen hyödynnettävyydestä nykyisessä työssäni lastensuojelun sijaishuollossa. Traumainformoitu työote oli itselleni vieras käsitteenä, mutta toki traumat ja niiden vaikutukset olivat tulleet tutuiksi työelämästä ja opintojen parista. Kirjallisuuskatsaus toimi myös oman ymmärryksen lisäämisen ja oman oppimisen ja ammatillisen kasvun välineenä. Elämänmittaisen oppimisen kentällä aineistoon tutustuminen lisäsi myös itsetuntemusta ja itsemyötätuntoa, ymmärrystä ja myötätuntoa myös asiakkaitani kohtaan. Kirjallisuuskatsauksen tekeminen kehitti oppimaan oppimisen taitojani, sinnikkyytteni, taitojani tiedon hakemiseen ja tieteellisen kirjoittamisen harjoitteluun.

Koska YAMK opinnäytetyön pitää olla työelämälähtöinen ja kehittämistehtävä, pohdin paljon sitä, miten kirjallisuuskatsauksen avulla saatavaa tietoa voidaan jalkauttaa kentällä tehtävään työhön ja millä tavalla tieto saadaan siirtymään työntekijöiden käytettäväksi. Peilasin tietoa käytännön työhön ja työssä esiintyviin tilanteisiin ja pohdin että käytännönläheiset, arkeen tuotavat mallit ja ajatukset hyödyntäisivät työntekijää, työyhteisöä ja työnantajaa parhaiten. Tässä vaiheessa pohdinnassa oli useampia vaihtoehtoja, miten tieto jalkautettaisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Työnantajan pyynnöstä esittelin traumainformoidun työotteen hyötyjä ja näkökulmia yrityksen yhteisessä TYKY-päivässä. Päivästä saamani palautteen perusteella henkilökunta kokee traumainformaation lisäämisen tärkeänä työssä ja aihe herätti paljon keskustelua ja pohdintaa. Tarkoitus on syksyllä jatkaa aiheen käsittelyä tiimeissä käytännön työn näkökulmasta keskustellen ja reflektoiden.

Jatkokehittämisen kannalta olisi tärkeä selvittää, miten traumainformoitu työote voisi auttaa työntekijöitä työssäjaksamiseksi lastensuojelun vaativassa työympäristössä ja toisaalta kuormittavien teki-
jien laajempi selvitys olisi tarpeen. Työntekijöiden vaihtuvuuden vähentäminen lisäisi myös nuorten hyvinvointia, kestävämpien suhteiden luomisen näkökulmasta. Nuorten omaa näkemystä traumainformoidun työotteen vaikutuksista heidän elämäänsä ja kokemusmaailmaansa tulisi selvittää. Nuoret eivät tutkimuksen (Tullberg ym. 2015) mukaan kokeneet vaikeitakaan asioita hävettävinä keskustelun aiheina ja halusivat puhua niistä, vaikka aikuiset usein ajattelevat toisin. Lastensuojelun sijaishuollossa tapahtuneita, mahdollisia uudelleen traumatisoitumisen kokemuksia lastensuojelun sijaishuollossa olevilta nuorilta voisi selvittää vaikka kirjoittamisen työpajan avulla tai muilla taidelähtöisillä menetelmillä, jotta olemassa olevia käytäntöjä ja toimintamalleja voitaisi kehittää traumatietoisempaan suuntaan.

8.4 Johtopäätökset

Traumatietoisuuden hyödyt ovat moninaiset: se tukee nuorten mielenterveyttä arkisissa ympäristöissä terapioiden tukena, kohdentaa palvelut paremmin asiakkaiden tarpeisiin, edistää rakentavaa vuorovaikutusta, hyödyttää vanhemmuutta ja kasvattajuutta, parantaa nuorten ja aikuisten välisiä suhteita, vähentää rajoitustoimenpiteiden tarvetta ja auttaa luomaan turvallisia ympäristöjä, jotka lisäävät nuorten turvan tunnetta. Tulokset tukevat traumatietoisuuden hyötyjä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten parissa työskenneltäessä. Traumainformoidulla työotteella on paljon annettavaa lastensuojelun kontekstissa. Traumatietoisuuden vaikutukset kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin luomisessa ovat hyvin tiedossa.

Tutkimustietoa on saatavilla, mutta tulokset ovat vaikeasti arvioitavissa ja todennettavissa. Viitteitä on siitä, että esimerkiksi sijoituksen vakauttamiseksi traumainformoidulla työotteella on merkitys (Greer 2021). Toisaalta kritiikkiä on myös esitetty siitä, ettei näyttöjä ole tai ne ovat vähäisiä (Kinsey ja Schlösser 2013). Tulokset vahvistavat jatkuvan koulutautumisen ja itsensä kehittämisen tarpeen sekä työssä hankitun osaamisen merkityksen. Lisätutkimusta tarvitaan erityisesti nuorten omien näkemysten esille tuomiseksi ja heidän käyttäytymisensä arvioimiseksi traumatietoisuuden vaikuttavuuden osalta.

8.5 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessi toimi sekä ammatillisen kasvun että oman itsetuntemuksen lisäämisen areenana. Prosessi avasi näkökulmia omaan elämään ja rooliin kasvattajana. Se lisäsi itsemyötätuntoutta ja erityisesti toivon sen lisäkkeen ymmärrystäni niitä nuoria kohtaan, joiden kanssa saan kappaleen matkaa heidän rinnallaan heidän lapsuuttaan kulkea.

Kirjoittaminen on ollut aina itselleni tapa sekä työstää asioita, että ilmaista tunteita. Tarve kirjoittaa on kulkenut mukani niin kauan, kun olen ensimmäisen kynäni haltuuni saanut. Seuraava, opinnäytetyöprosessin tiimellyksessä ja ajatustyön sivutuotteena syntynyt runoni on kuvaus sekä oma-kohtaisista kokemuksista että pyrkimys päästä käsiksi niihin tunteisiin ja ajatusmaailmoihin, jota trauman kokemukset voivat yksilölle tuottaa.

Kasvattajan näkökulmaa olen myös pyrkinyt hahmottelemaan ja sitä, miten merkityksellistä työtä kasvattajat arjessa tekevät ja toisaalta mikä valtava voima ja valta arjen kohtaamisella voi olla. Kaiken takana on asiakkaan oma valtaantuminen ja vastuunotto omasta elämästä, kasvaminen oman elämänsä tarinan kertojaksi. Maailman lapset tarvitsevat lähelleen välittäviä ja rakastavia aikuisia, ymmärrystä ja myötätuntoa.

Ymmärrys ja myötätunto

Pehmeä pilvenhattarani lipuu

kohti määrätöntä

ääretöntä

alutonta

loputonta.

Alapuoella, etäällä

maailma elää, kulkee:

raitiovaunut aikatauluissaan,

rippikoululaiset valkoisissaan.

En edes yritä tarrautua ohitseni lipu-
vaan.

Annan mielikuvituksen

henkäyksen kuljettaa elämäni
eteenpäin.

Ääneni on olematon, kehoni näkymä-
tön.

Häpeän huntu peittää unelmani.

Näkymättömäksi syntynyt, kasvanut,
maailman laidalla rimpuillut.

Sanoilla tuuleen puhallettu,

kovalla kädellä häivytetty,

raastinraudalla silitetty.

Osanani osattomuus.

Sinä kallioksi ryhtynyt,

graniittiin juurrutettu,

vakaa ja vankkumaton.

Äänessäsi huominen, eilinen, tänään.

Sanoissasi toivo ja tulevaisuus

usko ja luottamus:

kyllä tuulet kantavat.

Sanot, että siipeni ovat

siellä, nahkani alla,

näkymättömissä,

mutta taimet jo tuloillaan:

hennot kuin vanamon varret

kurkottelevat kohti maailman valoa.

Katsotaan yhdessä,

läpi huurteisen henkäyksen,

aamukasteen aikaan

mustarastaan laulaessa.

Illan hämärässä

kun viimeinenkin valo on

painanut päänsä pimeään syliin.

Silkkiä ovat, siipesi

hymyillen kerrot minulle:

ovat ja hienointa laatuaan.

Omat ovat ja ainutlaatuiset.

Näillä lentää päivän matkan ainakin,

huominen näyttää ja sinä itse

mikä suunta ja määränpää.

Kerrot kedosta, jossa kukat kasvavat

auringon lämmössä,

kesätuulen tuutulaulussa.

Leppäkertut lennähtävät ilmaan

lasten peukaloilta

ja syksy värjää lehdet

vaaleanpunaisiksi.

Kerrot puista, jotka tarrautuvat

juurillaan maahan,

hapuilevat kohti

taivaan siintävää korkeutta.

Puista, jotka taipuvat, mutta eivät

katkea.

Huojuvat, mutta eivät maahan vajoa.

Ja minä uskon ja tunnen

siipieni pienet idut

linnunluisissa lavoissani.

Heität narutikkaat perääni

kun jalkani lipsuu ja putoan

polulta

suonsilmäkkeeseen,

hetteeseen.

Pidät tikkaista kiinni, kun kiipeän,

etsin jalansijaa askelma kerrallaan.

Et hämmästy, kun suustani

kohoavat ensimmäiset tavut,

sanat, lauseet.

Huomaat kehoni piirtyvät

ääriviivat,

kun näkymätön muuttuu

näkyväksi.

Osaton osalliseksi.

Ohjaan pilveni hattaraa ja sinä

kannattelet matkaani.

Puhallat matkalleni myötätuulta ja

riisipussistasi

heität ilmaan myötäjäisiä

elämäni alttarille.

Tämä on minun matkani,
minun tarinani.
Sulkakynälläni raapustettu,
toiveillani täplitetty:
marginaaleissa kanssani kulkeneiden
ja minua ennen eläneiden
puumerkit.
Oma on tarinani,
harmaan kaikilla sävyillä sävytetty.
Alku ja loppu
ja siinä välissä

elämä.

Marijennika Korolainen 2024

Opinnäytetyössä on käytetty tekoälyä seuraavasti: ChatGPT 2024. Käytetty suomenkielisen tekstin kääntämiseen englannin kielelle 30.4.2024. <https://chat.openai.com>

LÄHTEET

Angelöw, Amanda; Niwhede, Victoria & Psouni, Ella. Evaluating trauma-informed training for foster parents- A controlled pilot study of the resource parent curriculum in Sweden. Saatavilla: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740923000865>. Viitattu 8.1.2023.

Bardy, Marjatta ja Heino, Tarja 2013. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin: paniikista toivoon ja näköalat auki. Teoksessa Marjatta, Bardy 2016 (toim.) Lastensuojelun Ytimissä. Helsinki: Unigrafia oy, 13–42.

Becker-Weidman, Arthur 2008. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia: teoria. Teoksessa: Arthur, Becker-Wiedman & Deborah, Shell (toim.) Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Tampere: Pt kustannus. 37–76.

Berlinger, Lucy & Kolko, David J. 2016. Trauma Informed Care: A Commentary And Critique. Sage Journals. Saatavilla: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1077559516643785>. Viitattu 16.1.2024.

Bloom, Sandra L. & Farragher, Brian 2013. A new operating system for trauma-informed systems of care. Oxford universitet. https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=QLq1-mmzdpEC&oi=fnd&pg=PP1&dq=sanctuary+bloom+farragher&ots=0iomwkP35c&sig=zU-bvsPq-BlpuqMsBSSgX7Cbcybo&redir_esc=y#v=onepage&q=sanctuary%20bloom%20farragher&f=false. Viitattu 16.1.2024

Burke Harris, Nadine 2019. Syvälle ulottuvat juuret. Turvattomasta lapsuudesta tasapainoiseen aikuisuuteen. Helsinki: Basam books Oy.

Conradi, Lisa; Agosti, Jen; Tullberg, Erika; Richardson, Lisa; Langan, Heather; Ko, Susan & Wilson, Charles 2010. Promising Practices and Strategies For Using Trauma-Informed Child Welfare Practice to Improve Foster Care Placement Stability: A Breakthrough Series Collaborative. <https://web-p-ebscohost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=b97b3ff2-d291-480c-8ae1-1aca9ac7931f%40redis>. Viitattu 28.2.2024

Dana, Deb 2023. Rhythm of regulation. A Beginner`s Guide To Polyvagal Theory. <https://static1.squarespace.com/static/651a8a6a53de4c0b644fc077/t/65500c8e84fd254ec1f4f3bc/1699744910428/Deb+Dana%27s+Beginner%27s+Guide.pdf>. Viitattu 4.3.2024

Elomaa, Antti Pekka 2016. Immunomodulatory Changes in depression, adverse childhood experiences and sleep disturbances. Itä-Suomen Yliopisto. Väitöskirja. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/16357/urn_isbn_978-952-61-2142-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 3.2.2024.

Enroos, Rosi 2016. Lapsen tulo julkiseen kotiin. Huostassa olon ensi vaiheet sijaishuoltopaikkojen toimijoiden näkökulmasta. Teoksessa: Rosi, Enroos, Tarja, Heino & Tarja, Pösö. Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 224–260.

Fratto, Carolyn, M. 2016. Trauma-Informed Care For Youth in Foster Care. Saatavilla: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27256954/> Viitattu 22.12.2023.

Goemans, Anouk; van Geel, Mitch; van Beem, Merel & Vedder, Paul 2016. Developmental Outcomes of Foster Children: A Meta-Analytic Comparison With Children From the General Population and Children at Risk Who Remained at Home. Saatavilla: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27481915/>. Viitattu 8.1.2023

Greer, Andrea 2021, Trauma Responsive care model: An Aotearoa New Zealand research informed practice model for residential group homes. *New Zealand Social Work* 33 (1), 81–93. <https://web-p-ebscohost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=e6dd61ea-2e80-460d-bf17-ddb6e759a681%40redis>. Viitattu 1.3.2024

Greeson, Johanna; K.P, Briggs; Ernestine C.; Kisiel, Cassandra I.; Layne, Christopher M.; Ake, George S.; Ko, Susan J.; Gerrity, Ellen T.; Steinberg, Alan M.; Howard, Michael L.; Pynoos, Robert S. ja Fairbink, John A. 2010. *Complex Trauma and Mental Health in Children and Adolescents Placed in Foster Care: Findings from the National Child Traumatic Stress Network*. Saatavilla: <https://web-p-ebscohost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=34491f37-6d3b-4e2b-a68b-ebaab893ae78%40redis>. Viitattu 27.1.2024.

Haarakangas, Kauko 2011. *Voimistava läsnäolo. Mielen tiet lapsuudesta vanhuuteen*. Juva: PS -kustannus.

Holmber, Jan 2023. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut on saatava kuntoon. *Tehy. Blogi* 2.1.2023. <https://www.tehylehti.fi/fi/blogit/mainio/lasten-ja-nuorten-mielenterveyspalvelut-hoidettava-kuntoon>. Viitattu 4.3.2023

Howard, Bath. *The Three Pillars Of Trauma-Informed Care*. Saatavilla: <https://elevhalsan.upsala.se/globalassets/elevhalsan/dokument/psykologhandlingar/trauma-informed-care.pdf>. Viitattu 7.12.2023

Hughes, Karen; Ford, Kat; Bellis, Mark A; Glendinning, Freya; Harrison, Emma; Passmore, Jonathon 2021. Health and financial costs of adverse childhood experiences in 28 European countries: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet public health. Articles*. Saatavilla: [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(21\)00232-2/fulltext?ref=biztoc.com](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(21)00232-2/fulltext?ref=biztoc.com). Viitattu 15.1.2024.

Huhtanen, Raija 2016. *Vapaaehtoinen vai tahdonvastainen huostaanotto*. Teoksessa: Rosi, Enroos, Tarja, Heino ja Tarja, Pösö. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino 33–51.

Hopkins, Brian 2019. *Ecological systems theory*. Artikkel. https://www.lancaster.ac.uk/fas/psych/glossary/ecological_systems_theory/. Viitattu 8.4.2024.

Isoaho, Maria ja Wieliczko, Charlotte. 2023. *Palautetietoisuus osana traumatietoista sosiaalityötä*. Teoksessa: Linner Matikka, Johanna ja Hipp, Tiia (toim.) *Traumainformoitu työote*. Keuruu: Otavan kirjapaino, 212–221.

Kangasniemi, M.; Utriainen, K.; Ahonen, S. M.; Pietilä, A. M.; Jääskeläinen, P., & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. *Hoitotiede*, 25(4), 291–301.

Kangasniemi, M; Utriainen, K; Ahonen, S-M; Pietilä, A-M; Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25 (4). 291–301.

Kinsey, Debbie & Schlösser, Annette 2012. Interventions in foster and kinship care: A systematic review. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. Volume 8 issue 3. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.savonia.fi/doi/full/10.1177/1359104512458204>. Viitattu 5.3.2024

Klaavu, Juha 2024. *Lapsuuden kehityksellinen trauma*. Äänikirja. Viisas elämä. Viitattu 13.5.2024.

Kuvajainen, Minna 1.9.2023. *Johdantoluento Traumainformoitu työote*. Videopalvelu Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=qeFpMeWHwTk> . Viitattu 13.1.2023

Kuvajainen, Minna 2023. Traumainformoidun työtteen oppiminen ja opettaminen ammattikorkeakouluissa. Teoksessa Johanna, Linner Matikka & Tiia, Hipp (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS kustannus, 222–239.

Lamberg, Marko 2018. Kohtaava dialogisuus ja osallistava lastensuojelutyö. Teoksessa: Jussi Sudenlehti & Ilkka, Uusitalo. Tulevaisuuden lastensuojelu. Tallinna: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry, 87–105.

Lamponen, Tuuli 2016. Kiireellinen sijoitus vai ”minihuostaanotto”? Teoksessa: Rosi, Enroos; Tarja, Heino & Tarja, Pösö. Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 126–140.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 13.2.2024

Le Bel, Janice; Huckshorn, Kevin Ann; Coldwell, Beth 2010. Restraint Use in Residential Programs: Why Are Best Practices Ignored? Child Welfare. Vol 89 nro. 2 169–187. <https://web-p-ebscohost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=32f03bba-53df-42c9-abde-bbb8a8740069%40redis>. Viitattu 1.3.2024

Leikola, Anssi; Mäkelä, Jukka ja Punkanen Marko 2016. Polyvagaalinen teoria ja emotionaalinen trauma. Lääkärilehti Duodecim; 132:55–61. <https://valmentajakoulu.s3.amazonaws.com/polyvagaalinen-teoria-ja-emotionaalinen-trauma.pdf>. Viitattu 5.2.2024.

Linner Matikka, Johanna 2022. Lähisuhdeväkivalta hyvinvoinnin murtajana. Teoksessa: Johanna, Linner Matikka ja Tiia, Hipp (toim.) Traumainformoitu työote. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 57–69.

Maanmieli, Karoliina & Sarvela, Kati 2022. Yhteinen mieli. Traumatietoutta mielenterveystyöhön. EU: Basam Books Oy.

Niela-Vilen, H. & Hamari, L. 2016. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet. Teoksessa Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. (toim.). 2016. 2. korjattu painos. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto, hoitotieteenlaitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja, sarja A73. Turku: Juvenes Print. 23–33.

Nyberg, Sari & Lindroos, Maria 2020. Traumainformoitu johtaminen ja ammatillinen itsetuntemus. Teoksessa: Kati, Sarvela & Elisa, Auvinen. Yhteinen kieli traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Viro: Basam Books oy.

Parempaa lastensuojelua 2023. Artikkel. Miksi traumatietoisuus on tärkeää lastensuojelussa? <https://www.parempaastensuojelua.fi/fi/uutinen/miksi-traumatietoisuus-on-tarkeaa-lastensuojelussa>. Viitattu 30.10.2023.

Pelkonen, Anne 2024. Podcast. Traumainformoitu toivo. Youtube -videopalvelu. <https://traumainformoitu.fi/toivoa-toipumiseen-polyvagaali-teorian-ymmartamisesta/>. Viitattu 21.4.2024.

Pitkänen, Joonas 2023. Helsingin Yliopisto. Väitöskirja. Adverse Childhood Experiences, Parental Socioeconomic Resources and Hospital-Presenting Self-Harm in Adolescence and young adulthood. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/f6da34b8-5ea6-4a08-8625-94f3e5adb062/content>. Viitattu 3.2.2024.

Pojjula, Soili 2018. Resilienssi. Muutosten kohtaamisen taito. Helsinki: Kirjapaja

Popescu, Marciana; Strand, Virginia; Way, Ineke; Williams-Hecksel, Cheryl & Avramovitz, Robert 2017. Building a Trauma-Informed Workforce Capacity and Legacy. Journal Of Teaching in Social Work. 2017, vol. 37. NO.1, 36–54. <https://web-p-ebscohost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=0b03609f-4fa1-4e05-833d-d6c7ed00b28d%40redis>. Viitattu 29.2.2024.

Pösö, Tarja 2016. Mistä puhutaan, kun puhutaan huostaanotosta? Teoksessa: Rosi, Enroos, Tarja, Heino, Tarja, Pösö. Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 7–30.

Rosenberg, Stanley 2022. Opas vagushermon parantavaan voimaan. Helsinki: Viisas Elämä Oy.

Salminen, Ari. Mikä on kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintoteollisiin sovelluksiin. 2011. Vaasan yliopiston julkaisuja. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. Viitattu 28.12.2023.

SAMSHA 2011 Helping Children and Youth Who Have Experienced Traumatic Events. <https://store.samhsa.gov/sites/default/files/sma11-4642.pdf>. Viitattu 3.2.2024

Samuels, Bryan, H. 2010. Introduction Addressing Trauma to Promote Social and Emotional Well-Being: A Child Welfare Imperative. <https://web-p-ebsochost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=e9c551ab-da25-4f6e-8590-7641a24fcfb%40redis>. Viitattu 12.2.2024

Sarvela, Kati & Auvinen, Elisa 2020. Yhteinen kieli traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Viro: Basam Books Oy.

Sarvela, Kati 2023. Traumainformoitu lähestymistapa. Siirtymä oikeudenmukaisempaan toipumisen kulttuuriin. Teoksessa: Johanna, Linner Matikka & Tiia, Hipp. Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45.

Sotenavigaattori julkaisuaika tuntematon. Osaaminen tulevaisuuden tarpeisiin. <https://sotenavigaattori.fi/osaaminen-tulevaisuuden-tarpeisiin/>. Viitattu 22.2.2024

Spinelli, Tawny, R., Riley, Tracey, J., st. Jena, Nicole E., Ellis, Jessica, D., Bogard, Jonathan, E. & Kisiel, Cassandra, L. Transition Age Youth (TAY) Needs Assessment: Feedback From (TAY) and Providers regarding TAY Services, Resourves, and Training. <https://web-p-ebsochost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=7b54753e-2480-4396-8bb1-6f08899dc754%40redis>. Viitattu 27.2.2024

Sudenlehti, Jussi 2018. Mitä ihmettä meille tapahtui? Suhdekeskeinen hoito lastensuojelussa. Teoksessa: Jussi, Sudenlehti & Ilkka, Uusitalo. Tulevaisuuden lastensuojelu. Helsinki: Suomen Psykologien Instituuttijhdistys ry, 49–81.

Suokas, Anne 2023. Alkusanat. Teoksessa: Johanna, Linner Matikka & Tiia, Hipp. Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus 9–14.

Tampereen yliopisto. Julkaisuaika tuntematon. Tampereen yliopiston www. sivut. <https://sites.tuni.fi/voimavaratkaytoon/sinnikkyys/>. Viitattu 16.1.2024

The American Psychological Association 2024. Saatavilla: <https://www.apa.org/search?query=resilience>. Viitattu 16.1.2024

THL 2020 Käypähoitosuosituksset. Traumaperäiset stressireaktiot ja -häiriöt. <https://www.kaypa-hoito.fi/khp00086>. Viitattu 27.1.2024.

THL 2024. Ammattilaisten osaaminen. Verkkosivusto. <https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/stigma-ja-syrjinta/tunnistaminen-ja-vahentaminen/ammattilaisten-osaaminen>. Viitattu 9.3.2024

THL. Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. Raportti. 2020. https://www.researchgate.net/profile/Kirsimarja-Raitasalo/publication/348183360_Nuorten_paihdeongelmien_hoito_-_katsaus_kansainvaliseen_tutkimuskirjallisuuteen/links/5ff2dd70299bf140886cd332/Nuorten-paihdeongelmien-hoito-katsaus-kansainvaliseen-tutkimuskirjallisuuteen.pdf#page=119. Viitattu 26.11.2023

Tullberg, Erika; Kerker, Bonnie; Murawij, Nawl & Saxe, Glenn 2015. The Atlas Projekt Integrating Trauma-Informed Practice into Child Welfare And Mental Health Settings. <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=e8776278-7365-45cf-9b8e-c078d6dd9eb1%40redis>. Viitattu 28.2.2024

Uusitalo, Ilkka 2018. Lastensuojelun vaativat tilanteet työssäoppimistilanteina ja tiedon tuottajina. Teoksessa: Jussi, Sudenlehti & Ilkka, Uusitalo (toim.) Tulevaisuuden lastensuojelu. Tallinna: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry, 35–47.

van der Kolk, Bessel 2017. Jäljet kehossa. Trauman parantaminen aivojen, mielen ja kehon avulla. Helsinki: Viisas Elämä Oy.

Vilkka, Hanna 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. E-kirja. Helsinki: Art House Oy.

Westerlund-Cook, Saija 2023. Lapsuusajan haitallisten ja suojaavien kokemusten sekä toivon merkitys systeemisessä ja suhdeperustaisessa työotteessa. Teoksessa: Johanna, Linner Matikka ja Tiia, Hipp (toim.) Traumainformoitu työote. Keuruu: Otavan kirjapaino, 83–99.

Wood, Joanne N.; Dougherty, Susan L.; Rubin, David. A Pilot Investigation of a Novel Intervention to Improve Behavioral Well-Being for Children in Foster Care. 2017. Hammill Institute on disabilities. Journal of Emotional and Behavioral Disorders. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.savonia.fi/doi/10.1177/1063426617733715> Viitattu 2.1.2024

Yli-Juuti, Sari 2022. Traumasummit 2022 video. Sotatraumat koskettavat tavalla tai toisella meitä kaikkia. https://www.youtube.com/watch?v=Ea_LoaiKsdU. Viitattu 26.1.2024.